

Försvarshögskolan

Självständigt arbete (30 hp)

Författare		Program/Kurs
Dennis Jedsmo		HOP 20/22
Handledare		
		Antal ord: 20 000
Övlt/Dr Harald Høiback	Beteckning	Kurskod
	Självständigt arbete mastersuppsats, krigsvetenskap	2HO013
<i>Den svenska högre officersutbildningen – Skapandet av morgondagens krigare eller en intellektuell elit?</i>		
<p>Syftet med denna uppsats är att undersöka karaktäristika och vad som påverkar den högre officersutbildningen och ställa detta mot ett urval av krav på kunskap och färdigheter som finns i moderna krig.</p> <p>Den tematiska analysen har genomförts på vetenskaplig litteratur, Försvarmaktens och Försvarshögskolans styrdokument kring den högre officersutbildningen. Kraven på officeren i dagens konflikter har utgjort ett ramverk och utgått från aktuell forskning kopplat mot kunskapsteori och fronetisk kunskap. Uppsatsen huvudsakliga resultat påvisar en fragmenteringsprocess som utgår från professionen, Försvarmakten och Försvarshögskolan. I kombination med att vetenskapen kring nya tekniska system och dess implementeringar på slagfältet ligger efter, riskeras att utbildningen i vissa avseenden blir för teoretisk och inte relevant mot krav från professionen. Det moderna slagfältet ställer nya krav på officeren som ska fatta beslut kring våldsanvändande vilket utgör grunden i professionen. Utökade krav på kunskap, omdöme samt erfarenhet utmanar gällande syn på officeren och dennes förmågor i Försvarmakten och utbildningen på Försvarshögskolan.</p>		
Nyckelord: akademisering, kunskap, officer, officersutbildning, profession		

Innehåll

1. Inledning	4
1.1 Den svenska officerens utveckling	4
1.2 Den akademiska officersutbildningen	5
1.3 Den svenska officeren som profession	6
1.4 Problemformulering, syfte och frågeställning	7
1.5 Material och avgränsningar	8
1.5.1 Begreppsanvändning	9
1.6 Disposition	10
2 Forskningsöversikt	11
2.1 Officersutbildning internationellt	11
2.2 Militär utbildning inom EU	12
2.3 Den svenska akademiska militära officersutbildningen	13
2.4 Akademisering kontra praktikbaserad kunskap	16
2.5 Dagens och framtida slagfält	17
2.6 Uppsatsens forskningsbidrag	21
3 Teori	22
3.1 Teorier kring kunskap	22
4 Metod	25
4.1 Forskningsdesign	25
4.2 Urval	27
4.3 Etiska överväganden	27
4.4 Reliabilitet, validitet och reflexivitet	28
5 Resultat	30
5.2 Sammanfattning av resultatet	30
5.3 Professionens villkor	32
5.3.1 Förkunskaper innan HOP	32
5.3.2 Behov av praktisk kunskap	33
5.3.3 Individkaraktäristika	33
5.4 Den exekutiva nivåns ansvar	34
5.4.1 Försvarmaktens ansvar	34
5.4.2 Förvarshögskolans ansvar	35
5.4.3 Gemensamt ansvar	37
5.5 Den militära utbildningen	37
5.5.1 Rätt anpassad militär utbildning	37

5.5.2 Hinder för en rätt anpassad militär utbildning	39
5.5.3. Risk för överprofessionalisering	40
5.6 Gynnsamma och ogynnsamma aspekter av den militära utbildningen som påverkar krigets krav	41
5.6.1 Krigets krav och nya domäner	41
5.6.2 Behov av rätt kompetens och kunskap för krigets krav	42
5.6.3 Krigets krav och utveckling	43
5.7 Huvudsaklig slutsats	43
6. Diskussion	44
6.1 Resultatdiskussion	44
6.2 Metoddiskussion	50
6.3 Reflektion	51
6.4 Förslag på fortsatt forskning	53
Referenser.....	55

1. Inledning

Kriget rasar återigen i Europa och flyktingströmmar och människors lidande kablas in i våra liv. Ryssland har sedan år 2008 vaknat till och genomfört offensiva operationer och har nu startat ett fullskaligt krig i Ukraina. Samtidigt som våldet närmar sig ser vi hur kriget förs i nya domäner såsom informationsarenan och den kognitiva domänen där stater försöker skapa opinion och slåss om narrativ (Bydén, 2022, s 1). Samtidigt har Ukraina lyckats hålla ut mot den ryska övermakten och påvisar att moderna krig är annorlunda än tidigare. Det ställs krav på nya förmågor och egenskaper hos officerare och soldater samt sjömän. Den förändrade omvärlden och sättet att föra krig gör att officersyrket ständigt förändras samtidigt som förmågan att leda soldater och sjömän i strid är i fokus (Försvarmakten, 2017a, s 11). För att få en djupare förståelse bör vi se tillbaka på officersyrkets utveckling i svensk kontext.

1.1 Den svenska officerens utveckling

Under 1700-talet var inte utbildningen det centrala för officerare utan snarare en social tillhörighet. För att avancera i det militära systemet så behövde individen betala för officersgraderna och priserna för de olika officersgraderna låg på en nivå som endast adel eller förmögna kunde uppnå (Åselius, 2013, s 8). Kunskaper i yrket var inte meriterande utan det är först år 1833 som kunskaper prövades och från år 1867 krävdes examen från Militärhögskolan Karlberg för armén och sjökrigsskolan för sjöofficerare för att bli officer. I samband med dessa reformer övergår yrket från att till stora delar bestå utav adel och övergå till övriga medborgare. År 1901 införs allmän värnplikt och ett antal regementen och förband inrättas runt om i riket och värnpliktsarméns cykler med utbildning av krigsförband befästs (Åselius, 2013, s 10f). År 1932 får officerare organisera sig i fackförbund och yrket antar mer civila former och på 1960-talet regleras även arbetstiden. (Åselius, 2013, s 11). Samtidigt ökar värnpliktsvolymerna och utbildning utav soldater och sjömän till försvaret av Sverige. Denna utveckling är dessutom i fokus under hela Kalla kriget. På 1990-talet efter Sovjetunionens fall påbörjades omfattande besparingar och nedläggningar av förband och flottiljer. Sverige blir medlem i EU och överger till slut vår alliansfrihet och neutralitet och arbetar aktivt i internationella insatser. I ett närmande till det civila samhället blir officersyrket som vilket statligt yrke som helst och civila processer såsom HR, affärssystem och andra civila bestämmelser formar Försvarmakten (Norheim-Martinsen, 2016, s 313f). Kriget upplevs alltmer avlägset och samarbeten inom EU/FN, nordiska länder och arktiska rådet gör att tryggheten i Norden känns grundmurad.

Undersökningar av den svenska officersutbildningen har skett ett antal gånger. Ett flertal uppsatser på kandidat och mastersnivå har publicerats men oftast avseende den grundläggande officersutbildningen. Några såsom Ohlsson (2020); Johansson (2021); Hedlund (2019), har granskat akademiseringen utifrån professionsteorier. Utbildningen har även varit föremål för utredningar från departement och regeringen. En av de mer omfattande överlämnades till Försvarsdepartementet 2002. Denna rapport, *Ett reformerat skolsystem för Försvarsmakten* (SOU 2003:43) pekar på det unika i rollen som officer att leda väpnad strid och resonerar kring de militära kärnämnen. Rapporten indikerar att akademisering av utbildningen inom ramen för krigsvetenskap är att föredra och öppnar upp ökade möjligheter till bättre samarbeten både internationellt och nationellt (SOU 2003:43 s 14).

1.2 Den akademiska officersutbildningen

År 2007 rycker de första kadetterna in på officersprogrammet som genomförs inom ramen för ett kandidatprogram i krigsvetenskap. Krigsvetenskap som ämne är omfattande och studerar civil-militära relationer, drivkrafter i militära organisationer samt fred och säkerhet.

Officerarna utbildas för att skapa möjligheter till ett vetenskapligt förhållningssätt i ämnen såsom militärteori, strategi och författar ett självständigt arbete. Praktisk utbildning vid förbanden utgår till förmån för krigsvetenskapliga ämnen med en betoning på *”kritiskt tänkande, reflektion och förmågan till självinsikt”* (Widen, 2010, s 166). Akademisering innebär att Försvarshögskolan (FHS) lyder under högskolelagen och dess regler och krav men skapar möjligheter att forska inom krigsvetenskap och därmed stärka professionen (Widen, 2010, s 164).

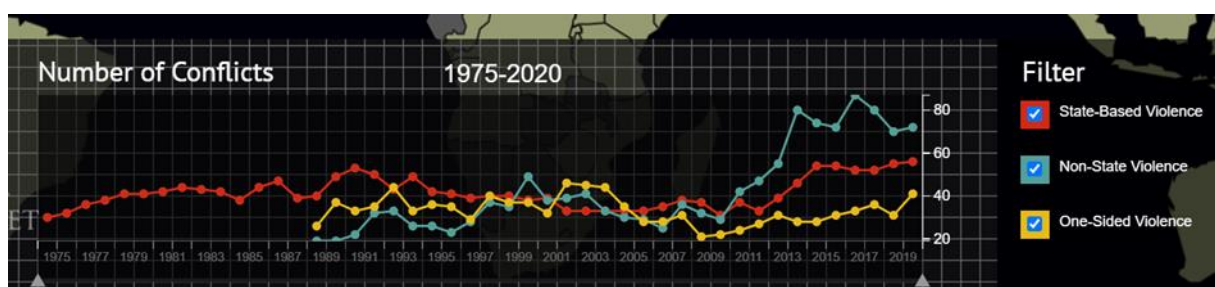
Även om akademiseringen är införd på bredd så återstår det punkter som diskuteras och debatten om officersutbildning har pågått under många år på militära skolor, i olika forum såsom Kungliga krigsvetenskapsakademien samt i samhället i övrigt. Leder utbildningen till att officerare lever upp till krigets krav eller ligger tonvikten vid resonemang kring historiska teoretiska exempel? Några anser att det föreligger en risk att ämnet krigsvetenskap blir för snävt, andra anser att det är för praktiskt orienterat. Vissa resonerar även kring risken att skolan utbildar för mycket kring historiska exempel och därmed inte lever upp till krigets krav. Samtidigt som Försvarshögskolan examinerar ämnet krigsvetenskap och därmed har stora möjligheter att forma ämnet, så finns det inbyggda svårigheter och tröghet i akademiseringen. I samtal med Överste Anders Palmgren 2022-02-04, vilken är högst ansvarig vid Försvarshögskolan för det högre officersprogrammet (HOP), eftersträvas att

knyta ihop det gamla utbildningssystemet med den civila högskolevärlden. Syftet är att erbjuda en relevant utbildning som skapar problemlösande och kritiskt tänkande officerare. Den största utmaningen, enligt Palmgren, är olika syner inom Försvarshögskolan och Försvarsmakten om graden av närhet till den militära yrkesverksamheten. Strävan är att ta det bästa ur den akademiska världen och bygga en robust och modern högre officersutbildning som blandar teori med mer praktiska ämnen.

1.3 Den svenska officeren som profession

Att utbilda sig mot att leda soldater och sjömän i väpnad strid är grunden i professionen (Abrahamsson & Danielsson, 2007, s 65; Försvarsmakten, 2017a, s 11 ff; Widen, 2010, s 167). I syfte att skapa enighet kring den militära professionen formulerade Försvarsmakten ”Vår militära profession – Agerar när det krävs”. I denna publikation diskuteras kraven på militär respektive civil personal utgående ifrån professionsteoretiska perspektiv. Områden såsom militär expertis, värdegrund och det som gör det militära yrket unikt belyses. Det våldskapital som Försvarsmakten förfogar över kan med politisk vilja användas till att försvara sig och är grunden i professionen officer (Försvarsmakten, 2017a, s 11 ff).

Sverige har deltagit i konflikter runt om i världen men nationen har varit i fred i 200 år. Samtidigt förändras vår omvärld och begrepp som ”icke-linjär krigföring” och ”hybrida hot” ingår numera i våra doktriner och reglementen och ställer krav på hela samhället (Försvarsmakten, 2020 a, s 6). Antalet konflikter i världen ökar, se figur 1 och samtidigt ökar hoten mot Sverige.

Figur 1: Utdrag från Uppsala Conflict Data Program (UCDP)

Ryssland agerar på olika sätt med propaganda, cyberangrepp samt mer öppen verksamhet runt vår gräns (Försvarsberedningen, 2019, s 1). Denna rapport pekar på väsentliga utmaningar att återfå ett fungerande Totalförsvaret och en väl utbildad Försvarsmakt (Försvarsberedningen, 2019, s 2). Det försämrade omvärldsläget har även inneburit att Sverige och Finland söker medlemskap i NATO.

1.4 Problemformulering, syfte och frågeställning

Med hjälp av relevant litteratur och med tematisk litteraturanlys som metod, kommer en granskning av den påverkan och vilka karaktäristika som utgör akademiseringen av den avancerade officersutbildningen utföras. Kontexten är en möjlig framtida konflikt mot vår normerande motståndare, Ryssland. Tidigare forskning om utbildning av officerare såsom Ydén (2010), Widen (2010), Tillberg (2018; 2020; 2021) och Hedlund (2013; 2019) med flera har undersökt akademisering men inte satt utbildningen i kontexten av kraven och hur officerare förväntas lyckas på dagens slagfält.

Karl Ydén diskuterar tillsammans med Hans Hasselbladh de utmaningar som Försvarmakten står för kopplat mot dåvarande internationalisering och kraven på militära kompetenser. Karl Ydén är kritisk till officersutbildningen och Försvärshögskolan och förespråkar en större bredd på officerskunskaperna genom att officerare ska studera på olika läroverk för sin civila examen och därefter genomföra mer fokuserad militär officersutbildning (Ydén & Hasselbladh, 2010, s 80 ff). Jerker Widen å andra sidan avhandlar vikten av att en modern officer utbildas akademiskt och skapar förmåga till kritiskt tänkande, självständighet samt klokskap är enligt Widen viktigt för att bemästra den expertis och etik som behövs (Widen, 2010, s 167).

Lotta Victor Tillberg har varit aktiv i forskning kring officerens villkor och arbete. Ett antal studier kopplat mot erfarenheter från Afghanistan har publicerats och artiklar kring professionen och de krav på kompetenser och kunskaper som anses krävas i utövandet av yrket. Tillbergs forskning kring erfarenhetsbaserade kunskaper skapar nya dimensioner kring kunskapsbegreppet inom Försvarmakten och de krav på kunskap som finns på dagens slagfält.

Erik Hedlund har genom sitt arbete vid Försvärshögskolan publicerat ett antal artiklar kring ledarskap och officerare. Han har även tittat på officersutbildning och undersökt en generisk pedagogisk modell för officersutbildning som balanserar mellan praktisk och teoretisk kunskap. Hedlunds generiska modell pekar på vikten av att implementera traditionell militär kunskap med den akademiska och främja en ”kreativ lärande miljö”, och att individen tänker utanför ”boxen”. Utöver dessa forskare har ett flertal uppsatser skrivits om officersprogrammet men endast ett fåtal (Ohlsson, 2020; Johannesson, 2021) har berört HOP som lanserades år 2018 med krav på magister och masterexamen.

Detta är ett krigsvetenskapligt relevant forskningsområde då det berör den militära professionens villkor, utveckling och utmaningar. Ämnet rör sig i gråzonen mellan krigsvetenskapliga, militärsociologiska och organisationsteoretiska synvinklar med hjälp av den krigsvetenskapliga teoribildningen om den militära professionen kan det ge ett tillskott till ny kunskap om akademiseringens påverkan på den militära professionen. I synnerhet kopplat till dagens slagfält (Jonsson, 2019, s 1; Försvarsberedningen, 2019, s 2). Vilka utmaningar ser forskningen i framtiden och fungerar dessa för de nya officerare som genomgår den akademiska processen?

Syftet är således att skapa en djupare förståelse för vad högre officersprogrammet påverkas av och hur dessa karaktäristika stämmer överens med förmåga att föra väpnad strid på dagens slagfält.

Forskningsfrågor

- Vilka påverkansfaktorer och vilka karaktäristika återfinns på det högre officersprogrammet?
- Hur möter det högre officersprogrammet de krav som ställs vid utövandet av officersyrket på dagens slagfält?¹
- Hur bör man göra för att minska delat mellan praktknära utbildning och akademisk utbildning?

1.5 Material och avgränsningar

I uppsatsen ingår för syftet relevanta akademiska artiklar och böcker, Försvarmaktens styrdokument samt Försvarshögskolans bestämmelser och policys som reglerar den högre officersutbildningen. Artiklar är inhämtade främst genom sökmotorer kopplade till Anna-Lindh biblioteket vid Försvarshögskolan och är till största del kollegialt granskade. Strävan har varit att använda både internationella och nationella artiklar och litteratur i syfte att redovisa en stor bredd av relevant forskning kopplat mot problemet som avses undersökas. Både kvantitativa, kvalitativa artiklar och böcker används efter bedömning av relevans mot uppsatsens syfte. Perioden som granskas är från år 2001 fram till dagens datum. Från det att tankarna kring akademisering av utbildningen formaliserades men även sträcka ut mot

¹ Dagens slagfält definieras utifrån ett urval av relevanta forskare.

framtiden och det slagfält som Försvarsmaktens officerare kan tänkas möta i morgondagens konflikter.

1.5.1 Begreppsanvändning

Profession är ett debatterat begrepp men kan ses som yrken som vilar mot vetenskaplig grund eller forskning (Brante, 2009, s 15). Läkare, sjuksköterskor och advokater blir i sin roll examinerade och därmed legitimerade i sin profession (Försvarsmakten, 2017a, s 11). Studier kring profession har fokuserat på organisation, utbildning och etik för att ta några exempel (Edman, 2001, s 44). I Försvarsmaktens kontext resoneras kring att begreppet ska användas "allomfattande" och åsyfta expertis, ansvar, värdegrund och jurisdiktion se bild 1.

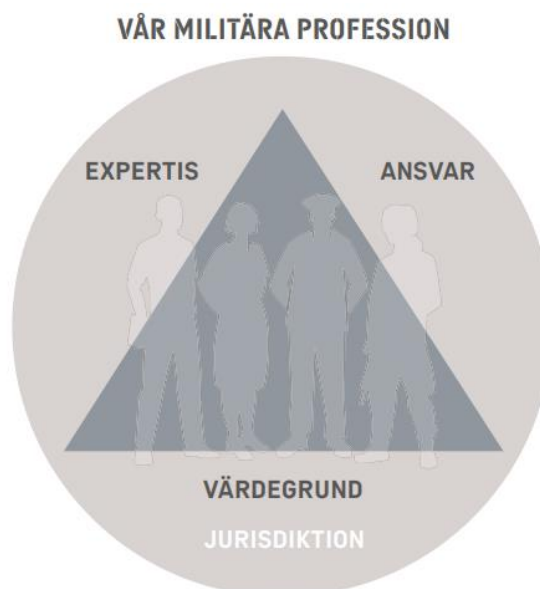

Bild 1: Utdrag ur Försvarsmakten *Vår militära profession-Agerar när det krävs*

Akademisk utbildning kan ses som utbildning som ska ge eleven en ökad förmåga till kritiskt tänkande, problemlösning och att hantera information och sätta i en kontext eller sammanhang (Widen, 2010, s 164). Idealet är att skapa omdömesgilla och rationella individer som kan bearbeta information och kunskaper och använda dessa på ett omdömesfullt vis (Widen, 2010, s 166). I denna kontext bör betonas att vetenskaplig grund eller kunskap som förmedlas är förankrad och syftar till att spegla verkligheten (Rienecker & Jørgensen, 2017, s 170). Enligt Högskolelagen 1992:1434 ska akademiska studier på avancerad nivå motsvarande HOP ”utveckla studenternas förmåga att självständigt integrera och använda kunskaper, hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer, och utveckla studenternas

förutsättningar för yrkesverksamhet som ställer stora krav på självständighet eller för forsknings- och utvecklingsarbete".

Högre officersprogrammet (HOP) är en uppdragsutbildning från Försvarmakten till Försvarshögskolan. Kaptener och majorer från riket samlas för att utbildas i krigsvetenskap och kunna befordras till nästa grad. Detta innebär att de majorer som tidigare genomfört stabsprogrammet läser tillsammans med kaptener. Kombinationen av akademiska studier och militär expertis kännetecknas av symbolen ”Pennan & Svärdet” och kritiskt och militärt kreativt tänkande ska genomsyra genomförandet. Programmet består utav HOP 1, HOP 12 och HOP 2. Hop 1 är kaptener som läser till major där ett antal skriver en magisteruppsats. HOP 12 består utav kaptener och majorer som tidigare läst stabsprogrammet. HOP 12 omfattar två år och avslutas med en masteruppsats. HOP 2 är för de som tidigare läst HOP 1 som nu kommer tillbaka och läser det sista året och skriver en masteruppsats. HOP infördes år 2018 och ska genomföras tidigare i karriären jämfört med tidigare. Detta innebär att utbildningstiden som tidigare behövdes för att bli överstelöjtnant eller kommendörkapten förkortas (Försvarmakten, 2017b, s 6f).

Krigsvetenskap och utbildningar på officershögskolor sker tvärvetenskapligt. Statsvetenskap, sociologi, organisationsteori, professionsteorier och forskning inom kunskapsteori har alla bärighet mot officersyrket och forskningen blir därmed omfattande. Krigsvetenskap är tvärvetenskapligt och beskrivs ha sin hemvist i statsvetenskap. Försvarshögskolans symbol i form av pennan och svärdet symboliserar symbiosen mellan de praktiska och de teoretiska kunskaperna relevanta för professionen.

1.6 Disposition

Denna uppsats frågeställning kommer besvaras genom att inledningsvis beskriva forskningsproblemet. Därefter kommer en forskningsöversikt kring militär akademisk officersutbildningen göras och en genomgång av forskning kring dagens slagfält. Därpå redovisas teori kopplat mot kunskap, som övergår i metodkapitlet vilket redogör för den tematiska analysens alla steg och hur den används i denna uppsats. Resultatet av den tematiska analysen redovisas sedan med exempel ur litteraturen vilket övergår i en resultatdiskussion, metoddiskussion som avslutas med förslag på vidare forskning.

2 Forskningsöversikt

Inledningsvis kommer en genomgång av militära akademiska studier att göras. Både internationellt, inom ramen för EU och därefter ur ett svenskt perspektiv, i syfte att skapa en bild över hur utbildningen genomförs på olika sätt. Därefter redovisas en kort överblick av forskning kring praktikbaserad och akademisk kunskap. Sedan beskrivas det moderna slagfältet. Slutligen beskrivs uppsatsen bidrag till forskningen.

Utbildningen av officerare ska ge kunskaper och färdigheter som är relevanta vid utövandet av yrket precis som utbildning till lärare och sjuksköterskor. Professionen officer rymmer ett stort antal olika delar och arbetsuppgifterna är divergerande och utövandet av yrket kan ske på många olika sätt. Därav problematiseras utbildningen av yrket då det är svårt att utbilda och förbereda officeren på alla tänkbara scenarion och arbetsuppgifter hen är satt att utföra. Graden av akademisering skiljer sig åt mellan olika länder och utbildningen sker på olika sätt. Samtidigt beskrivs det moderna slagfält som mer komplext än något som ställer stora krav på officeren som chef i fred och i krig.

2.1. Officersutbildning internationellt

Den militära officersutbildningen sker på 4 olika sätt internationellt sett (Yden & Hasselbladh, 2010, s 56f). Militär utbildning med civil akademisk examen parallellt, en civil akademisk examen är förkunskapskrav, därefter en koncentrerad militärutbildning. Eller så genomförs högre militär utbildning först när officeren har en akademisk examen. Slutligen kan hela officersutbildningen genomföras inom ramen för en civil högskola.

Graden av akademisering är olika oavsett om landet tillhör NATO eller inte. Det som är gemensamt är ett närmande mot akademisering i olika former (Libel, 2016, s 167). Studierna kan vara inriktade mot krigsvetenskap men i vissa avseenden är en akademisk examen viktigare än ämnet. För att avancera i de militära graderna kan det ställas krav på att officeren har en magister eller masterexamen som kan erhållas vid civila högskolor och universitet. I USA finns olika möjligheter att dels studera vid en militär högskola liksom West Point där militär utbildning varvas med civila studier eller att civila studier varvas med militär utbildning vilket ger goda möjligheter att attrahera officerkandidater oavsett civil examen (Ydén & Hasselbladh, 2010, s 59). Målsättningen är att skapa kritiskt och kreativt tänkande officerare med god förmåga att kommunicera verbalt, skriftligt som stödjer utveckling och implementering av strategier och komplexa operationer (Lowther & Mitchell, 2020). West

Point har skapat ett rotationsschema av lärarna på strategifakulteten där strävan är att inhämta den senaste kunskapen från civila universitet som är framträdande såsom Harvard och Yale (West Point, 2022). Skolan har ett stort antal olika fakulteter som sträcker sig från tekniska, nukleära till att omfatta ämnen såsom sociologi och psykologi. Utbildningen inom strategi bedrivs tvärvetenskapligt och ska lära eleverna att lösa strategiska problem genom innovativa lösningar och kunna kommunicera dessa till en blandad publik (West Point, 2022.). Det som har påverkat forskningen och utbildningen i USA och ett flertal andra länder är de krig som utspelats och som respektive land deltagit i. USA har på senare tid uppmärksammat att det går att vinna på slagfältet men krigen förloras (Roennfeldt 2019, s 60). Forskningen har därmed omfamnat försök att utöka det militära maktmedlet att se dess politiska konsekvenser och utöka officerarnas förmåga att tänka kritiskt och i nya banor (Roennfeldt, 2019, s 61; Jacobs, 2019, s 77; Widen, 2010, s 167).

I England där armens officerkandidater utbildas vid Sandhurst, är skolan inte en högskola i civil mening. Däremot har ett flertal kadetter en akademisk examen när utbildningen påbörjas. För att läsa akademiska kurser har de militära skolorna samarbete med närliggande civila högskolor för att kunna avlägga civil examen. Efter att officeren i USA och England har tjänstgjort ett antal år är det inte ovanligt att återgå till den akademiska världen och återuppta sina studier (Ydén & Hasselbladh, 2010, s 61). Graden av professionell militär utbildning är olika. Utbildningen ges i både akademiska och praktikbaserad kontext. De praktiska kunskaperna och teoretiska basen skiljer sig markant åt i olika länder och baseras på dels akademisk, dels på militär kultur (Hedlund, 2019, s 336). Avslutningsvis bör det nämnas att i ett flertal länder används den civila examina i rekryteringssammanhang vilket innebär att officeren kan erhålla civil examen mot att man tjänstgör ett antal år som officer.

2.2 Militär utbildning inom EU

Inom EU finns Erasmus och Bologna processen vilket inom ramen för EU påverkar medlemsländerna och därmed dess akademiska högskolor och universitet. Dessa ska garantera att den akademiska världen uppnår en viss standard och vilar på gemensam grund (Hedlund, 2019, s 335). I de olika länderna sker utbildning på olika vis där officersaspiranten antingen måste ha en akademisk utbildning för att påbörja utbildningen. I andra länder varvas akademisk och militär utbildning parallellt eller separerat i tid. I vissa fall sker militär utbildning på militär högskola och de mer akademiska ämnena utbildas vid civil högskola. Samma sak gäller hur skolor leds och administreras. Vissa skolor är civila högskolor och leds av utbildningsdepartement och andra leds av sitt försvarsdepartement och har därmed olika

förutsättningar att forma de ämnen som utbildas. Vissa länder har en militär högskola för samtliga vapengrenar, och andra har specifika för respektive vapengren (Callado-Muñoz & Utrero-González, 2019, s 375). Definitionen på krigsvetenskap varierar men dess tvärvetenskapliga natur med rötter i sociologi, statsvetenskap, organisationsteori och psykologi för att nämna några återfinns i de flesta officersutbildningarna. Forskningen har pekat på komplexiteten i nuvarande konflikter och militär utbildning har närmast sig civila högskolevärlden då strävan är att uppnå kunskaper och stärka bandet mellan det civila samhället och det militära (Tillberg, 2021, s 137f).

2.3 Den svenska akademiska militära officersutbildningen

Den svenska officersutbildningen har historiskt sett skett på ett stort antal olika skolor med olika agendor och kultur och är därmed svåra att jämföra med civila högskolor (Danielsson & Weibull, 2008, s 91). Trots att många ämnen som undervisas på militära skolor har civila motsvarigheter har militären utbildat på egna skolor och med särskilt utvald personal. Den forskning som bedrevs var främst för krigsmaktens behov. Efter andra världskriget introducerades tekniska system i de väpnade styrkorna och en teknologisk utveckling satte fart. Här började militären intressera sig för den civila universitetsvärlden för att inhämta kunskaper (Danielsson & Weibull, 2008, s 91). Den militära akademiska utvecklingen påbörjades under 1990-talet och dåvarande forskning fokuserade på de förändrade kraven på officeren efter att fienden Sovjetunionen upplöstes. Förändringen bestod i stort av att samarbeten nationellt och internationellt var i fokus (Danielsson & Weibull, 2008, s 101). Samtidigt har forskning kopplat mot problemen mellan en praktisk orientering eller en vetenskapsbaserad akademisk inriktning på militär utbildning varit omfattande (Danielsson & Weibull, 2008; Widen, 2010; Roennfeldt, 2019).

På 1990-talet introducerade den amerikanska marinkåren konceptet ”strategisk korpral” vilket i en modern kontext innebär att officerare och soldater och sjömän på alla nivåer kan ha både taktiska och strategiska implikationer (Jacobs, 2019, s 77). Under samma tidsperiod i Sverige genomfördes ett antal reformer kopplat mot Berlinmurens och Warszawa-paktens fall. Tidigare hade Huntingtons idéer, där militären ”sköter” sig själva varit rådande men från år 1999 ökade den civila insynen i den militära skolvärlden (Hedlund, 2013, s 142). Efter detta genomfördes officersutbildningen enbart teoretiskt och stora delar av den praktik som tidigare varit normerande för utbildningen uteblev, därmed anpassades den militära utbildningen till att mer likna civila utbildningar (Hedlund, 2013, s 143). Fördelarna med akademisering är

ökade kunskaper och "själslig och intellektuell" utveckling (Widen, 2010, s 164). Övriga fördelar ses vara en god förmåga till problemlösning samt skicklighet att sätta saker i större sammanhang. Då Försvarmakten är en myndighet lydande under riksdag och regering så tillsätts ett antal utredningar och undersökningar för att kontrollera att myndigheten gör rätt eller ge förslag på åtgärder. En sådan utredning är "Ett reformerat skolsystem för Försvarmakten" (SOU 2003:43), vilket undersöker utbildning i Försvarmakten där hänsyn tas till ett stort antal faktorer om det militära yrket och personalförsörjning för att nämna några. Grunden i den militära akademiseringen ska ligga inom krigsvetenskap. Samtidigt som denna utredning ges ut genomgår Försvarmakten omfattande omstruktureringar där försvarsbesluten år 2000 och 2004 innebär en omfattande reformering och nedläggning av ett stort antal förband. Ambitionen att försvara nationen nedgår och Försvarmakten blickar ut mot det internationella samfundet och att bygga säkerhet tillsammans med andra nationer (SOU 2003:43, s 33). Med detta internationella fokus kom också den svenska officersutbildningen att jämföras med internationella motsvarigheter och visade på att ett flertal NATO-nationer hade akademiska inslag som krav på officerarna. Den svenska modellen att akademisera befintligt innehåll i olika officersutbildningar saknar dock internationell motsvarighet och kan ses som ett sätt att försöka skapa en officersutbildning med akademisk status (Yden, 2016, s 153). Akademiseringen delegerades till Förvarshögskolan som i dialog med Försvarmakten satte upp de nya officersutbildningarna. Debatten om kärnkompetenser och vad en officer ska kunna genomsyrar forskning och rapporter (Yden, 2016; SOU, 2203:43; Widen, 2010).

Konflikten mellan den praktiktäna och den teoretiska utbildningen har gjort sig gällande även idag. För att få fatta beslut som rör forskarutbildning krävs doktorsgrad. Så har inte alltid varit fallet, och ett antal professorer anmälde Förvarshögskolan för att inte följa Högskolelagen och fick rätt av Universitetsämbetskanslern (UKÄ). Som en följd av detta sattes ett antal åtgärder in för att skapa en relevant akademisk miljö (Förvarshögskolan, 2021b, s 1–3). Deltat mellan praktiktäna kunskaper och de vetenskapligt baserade kunskaperna är omfattande (Hedlund, 2019, s 337). Då krigsvetenskap är en ung disciplin är ett antal uppstarts problem att förvänta. Utmaningen ligger i att omvandla tidigare praktiktäna utbildningar med de mer vetenskapliga för att skapa en kreativ miljö för officerare och lärare (Hedlund, 2019, s 339). Samtidigt som Förvarshögskolan kan erbjuda en god möjlighet för doktorer och professorer att tillsammans med militära kollegor skapa en god lärandemiljö för eleverna (Alvinus et al, 2016, s 9f). Detta ställer dock krav på skolans strävan att sätta ut de

kulturskillnader som finns mellan akademiker och det mer praktiktäna utövandet av det militära yrket (Alvinus et al, 2016, s 9f). Vidare bör samarbeten skapas med andra skolor inom liknande områden och idéer utbyts och forskning sker tillsammans för att på så sätt bygga en bredare kunskapsbas.

Fredsrollen för officeren med utbildning och vidmakthållandet av förmåga till väpnat våld har över tiden varit i fokus vid all utbildning men få officerare avlossar sina vapen i skarpa insatser. Krigets grunder studeras inom ramen för krigsvetenskap men kompliceras när teoretiska omvandlas till praktiktäna tillämpning. Clausewitz resonerar kring att utövandet av läkekonsten ställer stora krav på läkarens omdöme. Detta då läkare utbildas baserat på vetenskap, men samtidigt ändrar patienterna hela tiden status vilket ställer krav på ett gott omdöme av läkaren. På samma sätt testas officerens omdöme på slagfältet (Clausewitz, 1991, s 98). Denna kunskapsform som Aristoteles beskriver som *fronesis* har attraherat forskare inom professionsforskning och även inom den militära professionen där det är eftersträvanvärt att agera enligt erfarenhet för "allas" bästa (Roennfeldt, 2019, s 65).

Den grundläggande officersutbildning och det avancerade officers programmet genomförs endast vid Försvarshögskolan. Försvarshögskolan är nu integrerad i den akademiska världen och det genomförs forskning inom en rad ämnen vid läroverket för att stärka professionen. Samtidigt sker utbildning av specialistofficerare i Försvarsmaktens regi och därmed riskerar Försvarsmakten att skapa en elitisk officerskår som är utbildad enligt civil högskolestandard och en specialistofficerskår som är mer knuten till "hantverket" (Hedlund, 2013, s 149). Diskussionen om vilken kunskap en taktisk officer kontra en specialistofficer bör inneha debatteras flitigt. Oftast beskrivs att specialistofficeren ska stå för de djupa kunskaperna och behärska hantverket emedan den taktiska officeren ska vara chef.

Ytterligare en aspekt i forskning kring officersprofessionen och den vetenskapliga traditionen är att vara administratör och krigare. Men verkligheten innebär även att officerare är stabsofficerare/chefer/administratörer/arbetsgivare och samverkar med andra organisationer, myndigheter och aktörer både nationellt och internationellt (Roelsgaard Obling & Tillberg, 2021, s 136f).

Sammanfattningsvis är det tydligt att den militära officersutbildningen sker på olika sätt i världen. Den gemensamma nämnaren är ett närmande mot akademiska studier. Anledningen till detta kan vara olika men något som ständigt återkommer är att studier med vetenskaplig grund ska skapa problemlösande, dynamiska och flexibla individer (Widen, 2010, s 164).

Samtidigt vittnar utredningar om att den svenska utbildningen är för teoretisk och att pennan har vunnit över svärdet vilket återkommer i ett antal undersökningar av HOP-studerande och de erfarenhetredovisningar som sker mot Försvarmakten. Konflikten mellan praktiktäna utbildningar och att studera teoretiska ämnen fortgår och kommer att fortsätta. Oavsett så är akademiseringen nu genomförd och därmed finns en utökad byråkratisering (Libel, 2016, s 213). Officersyrket är mångfacetterat och professionen har stora olikheter beroende på vilken befattning du har men FHS ska ”stärka officerprofessionens förmåga att leda och utveckla våra stridskrafter i gemensamma operationer” (Försvarshögskolan, 2021a, s 3). Samtidigt slits FHS mellan den civila högskolevärlden och utbildningen mot den militära professionen där militära mål med utbildningen får stå tillbaka för akademiseringen. Vid en undersökning av ett antal studerande vid Försvarshögskolan framkommer att grunden i officersyrket är erfarenhetsbaserat. I samma undersökning framkommer även att yrket även är baserat på vetenskaplighet, dvs. akademiska studier. Detta visar på att både vetenskapen och praktiktäna kunskap är av vikt för officeren (Berndtsson, 2019, s199ff).

2.4 Akademisering kontra praktikbaserad kunskap

En intressant vinkling på problematiken med akademisk utbildning för praktiskt inriktade yrken kommer ur forskning om kunskap och kunskapsteori. Alla skolor vill förmedla relevant utbildning som genererar kunskap som underlättar yrkesutövandet. I militär kontext kan detta uttydas som en form av indoktrinering i hur officeren ska tänka, utöva sitt yrke och tänka kring värdegrund och förhållningsregler i form av doktriner, reglementen och handböcker (Guttieri, 2006, s 319). Kunskap som är svår att förmedla är den erfarenhetsbaserade som inhämtas vid utövandet av yrket. Inom forskning beskrivs denna på olika sätt men utgår ifrån kunskaper som är svåra att förmedla via undervisning och i textform. Begreppet tyst kunskap som i vissa avseenden används för att beskriva detta utgår från beteendevetenskap och psykologi och kan beskrivas som sunt förnuft eller omdöme (Hedlund et al, 2003, s 118 f). Forskning kring detta är högaktuell och för närvarande finns det forskningsluckor med förfrågningar kring forskning i ämnet kopplat mot omdöme och erfarenhet mot ett antal yrkesgrupper. Tidskriften *Högre utbildning* önskar tillsammans med centrum för praktisk kunskap vid Södertörns högskola att publicera artiklar på temat hur utbildningen för att skapa det professionella omdömet kan ske. Detta omdöme eller sunda förnuft kommer genom erfarenhet och när individer praktiserar sitt yrke (Roennfeldt, 2019, s 64 f). På samma sätt som en läkare behöver en teoretisk grund för att kunna arbeta ställs betydande krav på läkarens omdöme för att behandla patienter. I detta fall påtalas även att de militära officerarna

måste veta på vilket sätt de militära medlen kan nå de politiskt uppsatta målen. Att de konstant måste överväga sina alternativ och utnyttja sin erfarenhet, kunskap och omdömesförmåga att göra det bästa tänkbara i situationen (Roennfeldt, 2019, s 65). Forskning kring militär profession har identifierat officerens olika roller såsom administratör i fred och chef i krig och de olika krav på kompetenser som ställs (Tillberg, 2021, s 142). Det som framträder i officerens fall och som återkommer är att officerens uppgift är att leda militära operationer där våldsutövande kan ingå (Försvarsmakten, 2017a, s 40).

2.5 Dagens och framtida slagfält

Europa är åter igen i krig och den ryska invasionen av Ukraina har skapat internationell oro samtidigt som vi är bestörta över det lidande som det ukrainska folket utsätts för. De ukrainska framgångarna mot den ryska övermakten förvånar och forskare, militärer och politiker känner en ovisshet kring utfallet av kriget. Ukrainarnas moral och taktik fungerar och striden förs inte enbart på slagfältet och frågetecken kring den egentliga ryska förmågan till strid är många (Yle, 2022). Sverige har ansökt om medlemskap i NATO och därmed påverkas både vår strategiska och taktiska kontext.

Forskning kring konflikter och krig har pågått under lång tid. Benämningar som konventionella krig där stater strider mot stater har varit normerande för forskningen och är även utgångspunkten i Clausewitz klassiska verk "Om kriget". Detta klassiska verk används fortfarande vid Försvarshögskolan och ett stort antal andra militära akademier och har format hur många länder ser på och definierar krig. "Om kriget" anses förklara kriget på ett sådant fullständigt vis att den ses som en "bibel" för studier i krigsvetenskap (McFate, 2019, s 28). Krigets grundfundament ses i det militära våldsutövandet och att vinna slag. I denna tolkning finns ett problem i att denna typ av krig blir mer och mer sällsynta. Dagens konflikter beskrivs mer som hybridkrigföring, fjärde generationens krig, asymmetriska hot och är komplexa och svåra att förstå (McFate, 2019, s 5; Försvarsberedningen, 2019, s 1f). USA:s krig i Afghanistan var det längsta kriget som landet upplevt och stora resurser lades ner och ett stort antal civila och soldater dödades men ändå förlorades kriget (McFate, 2019, s 36). De moderna krigen ställer helt andra krav på de styrkor som strider om man önskar framgång. Den typ av begåvning eller känsla som krävs måste grundas i andra verk än de traditionella och kunskaper inom till exempel sociologi och modern historia kan bli viktiga (Abrahamsson & Danielsson, 2007, s 14).

Rysslands syn på krig har förändrats sedan Sovjetunionens fall. Historiskt sett såg Lenin-marxisterna kriget som en naturlig del i stater med klasskillnader och expansiva samhällen (Jonsson, 2019, s 41). Efter Warszawa-paktens fall påbörjades en förnyad syn råda där icke-militära medel ingick. År 2012 gav Vladimir Putin sin syn på dagens konflikter där han gjorde ett uttalande kring att kriget hade förändrats i dess mest fundamentala form. Bakom denna förändring låg teknologiska framsteg, informationskrigföring och kontrollerat kaos (Jonsson, 2019, s 153). Det kontrollerade kaoset utgjordes av makten i lokalbefolkning som likt arabiska våren och andra revolutioner hade haft stor effekt. Valery Gerasimov chef över ryska generalstaben, som aktivt deltagit i debatten kring framtida krig bedömde 2013 att gränserna mellan krig och fred var otydliga och att det i icke-militära maktmedel kommer att vara fyra gånger viktigare i en framtida konflikt (Ibid). År 2014 annekterades Krim halvön med en kombination av militära styrkor och förmågor i nya arenor såsom cyber, information och underrättelser med stor framgång (Jonsson, 2019, s 43f). De militära styrkor som intervenerade använde minimalt med traditionellt militärt våld.

Den tekniska utvecklingen i samhället och inom försvarssektorn har skapat nya möjligheter men även svårigheter. Att USA flyger drönare över Afghanistan när piloterna sitter i USA är vardag och att påverka andra nationer utan att använda fysisk trupp sker dagligen genom cyberattacker och propaganda. Narrativ och information har blivit kraftfulla vapen och framför allt mot demokratiska länder som väljer sina ledare genom allmänna val (McFate, 2019, s 67). Idag kan soldater i krigszoner filma och sprida information som kan påverka opinioner och människors uppfattningar vilket kan avgöra utgången av ett krig (McFate, 2019, s 199). Att föra krig genom ombud eller dolt skapar ytterligare ett dilemma för konventionella styrkor som eftersträvar att följa internationell rätt, doktriner och reglementen. Traditionellt sett har soldater och kombattanter särskilda kläder och skiljer sig från civilbefolkningen och strävar efter att följa krigets lagar och är utsända av stat eller annan organisation (Abrahamsson, 2006, s 6). I det moderna krig förekommer det att stater skickar soldater men samtidigt förnekar närvaro. Att använda specialförband, legoknektar och genomföra angrepp inom cyber och informationsdomänen är idag en realitet (Hoffman, 2017, s 29). I dessa krig saknas tydliga handlingsregler och det ställs krav på officerens omdöme att använda sitt våldskapital på bästa tänkbara sätt (Finney & Mayfield, 2018, s 226). Vidare har information blivit ett kraftfullt vapen. Om du kan påverka din motståndares uppfattning om verkligheten så kan du påverka din motståndare att göra strategiska misstag (McFate, 2019, s 199, Hoffman, 2017, s 29). Detta känns även igen i Sun Zi taktiken som beskriver att den

strategi som ger seger utan strid är överlägsen (Sun Zi, 2015, s 39). Den tekniska utvecklingen med avancerade autonoma system och plattformar samt utvecklandet av artificiell intelligens (AI) kommer skapa utmaningar för framtida militära styrkor och stater (Hoffman, 2017, s 30). Nutida forskning kring utmaningarna i morgondagens konflikt är omfattande. Clausewitz tankar kring friktioner och kaos är återkommande och de utmaningar som möter framtidens officerare är mångfacetterade. Att agera i situationer där officeren inte har full kontroll där olika intressen står i konflikt med de mål och medel hen har att förfoga över är ofta förekommande (Tillberg, 2020, s 55; Berndtsson, 2019, s 205; Widen, 2010, s 166). Det nya slagfältet verkar helt enkelt vara mer svåra att överblicka och utbilda inför. De traditionella militära maktmedlen med kinetisk verkan har utökats med kapaciteter i cyber, information och propaganda där strävan är att påverka individen som håller svärdet i stället för att slå mot svärdet. Denna strategi är uttalad i Ryssland som vid ett flertal tillfällen agerat för att skapa opinion och störa demokratiska val och därmed skapa oro hos motståndaren utan att avlossa ett skott (Reach, 2021, s 8 f). Världen fick ett bryskt uppvaknande när Ryssland år 2014 annekterade Krim där det traditionella maktmedlet, de väpnade styrkorna, var begränsade i sin våldsanvändning. De väpnade styrkorna användes i kombination med operationer inom cyber, information och specialförband hade en framträdande roll samtidigt som ryska soldater beväpnade styrkor i landet som var lojala med Ryssland (Bērziņš, 2020, s 360). Denna annektering blev inledningen på en vetenskaplig debatt och teorier började utvecklas. Benämningar som New Generation Warfare (NGW), hybridkrigföring, sjätte generationens krigföring, asymmetrisk krigföring och gråzonsproblematik är några av de benämningar som förekommer i litteraturen där oenighet om definitioner råder (Atwell et al, 2021, s 113). Att definitioner på begrepp debatteras i akademiska sammanhang är inget nytt men att samlas kring vissa grundfundament är viktigt i syfte att klarlägga vad som avses. Kombinationen av att använda reguljära styrkor och gerilla är inget nytt fenomen. Dessa användes redan av Mao Zedong men det som är nytt är att fokusera på befolkningen i landet som annekteras och att legitimera sitt angrepp (Bērziņš, 2020, s 360). Relationen mellan de väpnade styrkorna och icke militära faktorer såsom den politiska, psykologiska, ideologiska samt informationsdomänen är av vikt för att lyckas. Det är första när dessa kombineras som det, i rysk mening, går att ha framgång och inte ses som en invasionsstyrka. Detta kallas i vissa avseenden ”indirect approach” vilket innebär att klassisk krigföring utgår till förmån för omfattande angrepp inom cyber, informationsdomänen och allt som går under lagstiftningen för att klassificeras som ett angrepp (Reach, 2021, s 9). Samtidigt finns hela tiden en beredskap att kunna genomföra ett massivt anfall, företrädesvis med långräckviddiga

system, mot motståndarens strategiska och viktiga infrastruktur (Bērziņš, 2020, s 360). Konflikter i informationsarenan definieras i viss litteratur som den sjätte revolutionen inom krigföring (Hoffman, 2017, s 20). Den sjunde revolutionen som är under utveckling avser autonoma system i kombination med artificiell intelligens. Autonoma system innebär möjligheter att använda sensorer och vapenplattformar utan mänsklig styrning som tillsammans med artificiell intelligens skapar en formidabel motståndare. Den artificiella intelligensen kan analysera stora mängder data och fatta beslut och utvärdera dessa på mycket kort tid (Hoffman, 2017, s 21). Denna typ av system är idag i vissa avseenden redan i bruk med självkörande bilar och andra system men i militär kontext där systemen själva beslutar om vapeninsats är under debatt. När artificiell intelligens används i nätverk och analys av stora mängder data kommer dess fördelar (Husain, 2021, s 59). Samtidigt beskrivs i litteraturen att komplexiteten i beslutsfattandet och möjlighet att lära systemintuition, omdöme och etik kopplat mot att använda våld inte kan göras (Hoffman, 2017, s 27). I USA används i vissa avseenden begreppet ”multi domain operations” som avser att slagfältet omfattar ”cyber, luft, land, marina miljön, rymden och det elektromagnetiska spektrat” (Perkins, 2017, s 7).

Forskningen om framtidens slagfält pågår men blir till del spekulativt då forskare enbart kan redovisa tankar och förutsägelse vilket inte går ihop med vetenskaplig grund. Att det är ett aktuellt ämne är ställt bortom allt tvivel då Försvarsmakten allokerar mer pengar till forskning och system för att möta dessa nya hot (Försvarsmakten 2022). En ökad förmåga inom cyber och artificiell intelligens samt rymdlägesbild är ytterligare exempel på vad denna satsning innebär för förbanden. Samtidigt som den tekniska utvecklingen varit stor så ligger forskning kring dessa system och förmågor efter och stora kunskaps och förmågeluckor finns (Finlan, 2021, s 473).

Sammanfattningsvis kan det moderna slagfältet beskrivas på olika sätt och akademiskt formuleras med olika benämningar eller teorier men ett antal nämnare är gemensamma. Komplexiteten har ökat markant och påföljande kaos saknar historiskt motstycke.

Traditionella domäner som luft, mark och hav har utökats med cyber, informationsdomän och fått en kognitiv dimension. Autonoma system skapar en situationsuppfattning som tidigare inte varit möjlig och med små ekonomiska medel kan du få långa räckvidder och påverka dina motståndare. Förmågan att vara dold på slagfältet har minskat och varje gång du sänder med din radio riskerar du att avslöja din position och därmed bli bekämpad. Vår motståndare Ryssland har för vana att använda aktörer som inte uppträder i uniform eller enligt gällande

lagar och förordningar sam genom omfattande sabotageverksamhet skapar kaos. Att ingripa mot annan personal än soldater är komplicerat och därmed utmanas officeren då lagrummet är invecklat. Att leda soldater och sjömän på slagfältet ställer stora krav på din erfarenhet, förmåga att flexibelt ändra din taktik och uppträdande och utnyttja dina sensorer och vapenplattformar på sätt de inte kanske är tänkta att användas på. Den kunskap som har skapats vid studier och praktisk utövande av yrket måste utgöra stommen som sedan anpassas efter rådande omständigheter och ditt agerande måste ske utifrån fronetisk grund (Roennfeldt, 2019, s 65). Att enbart falla tillbaka på doktriner, reglementen och handböcker som är kända av motståndaren kan leda till stora egna förluster (Guttieri, 2006, s 319). Dessa scenarion måste ingå och övas vid officersutbildningar och därmed spegla den verklighet som officeren förväntas möta.

2.6 Uppsatsens forskningsbidrag

Denna uppsats bidrar till en ökad förståelse kring ett tidigare ostuderat fenomen som är HOP i kontexten dagens slagfält, vad den påverkas av samt hur utbildningen möter nya krav på dagens slagfält. Uppsatsen är ett bidrag till krigsvetenskap men har inslag från både pedagogik och militärsociologi. Utöver detta så bidrar förhoppningsvis även resultatet till en debatt om utvecklingen av HOP och även förhoppningsvis till en större förankring inom såväl Försvarmakten som Försvarshögskolan. Avslutningsvis så implementeras begreppet tyst kunskap vilket har påvisats vara av vikt i dagens konflikter.

3 Teori

Den svenska högre officersutbildningen syftar, liksom annan utbildning till att ge officeren kunskap som är relevanta i yrkesutövningen. Försvarmakten syn på kunskap är att elever genomför utbildningar och kurser och är därmed utbildade och förväntas ha kunskap och färdigheter. Denna pragmatiska syn har vissa brister om man tar del av forskning kring kunskaps-teori. Forskning kring svenska officerares erfarenheter från främst Afghanistan påvisar att gällande kunskapsbegrepp inte är tillräckligt utan färdigheter som tyst kunskap och erfarenhet samt etik och omdöme är av vikt i dagens konflikter. Därmed är det inte tillräckligt att vara väl insatt i regler, handböcker och reglementen då dessa inte är allomfattande och kan beskriva den komplexa miljön som officeren möter.

Syftet med teorin i detta kapitel är att ge ytterligare dimension till begreppet kunskap, dels Försvarmaktens syn på kunskap, dels teorier kring Aristoteles fronesis och slutligen praktisk kunskap. Denna teori utgör ramverket i studien och används enbart för att åskådliggöra nuvarande aktuella teorier kring krav på kunskap och färdigheter i dagens konflikter och krig. Teorin är således inte styrande i uppsatsen men av vikt kopplat mot krav på ny kunskap och erfarenhet vid utövandet av officersyrket.

3.1 Teorier kring kunskap

I kombination med akademiseringen och utformning av utbildning kopplat mot krigets och samhällets krav kommer även teorier inom professionsforskningen. I utgivandet av skriften ”*Vår militära profession – Agerar när det krävs*” ger Försvarmakten sin syn på vad som ska vara styrande i professionen officer där en indelning sker i ”*kärnkunskaper, stödjande och specialkunskaper*” avseende den specifika militära expertisen. Kärnkunskaperna är direkt knutna till användandet av det militära maktmedlet där officeren genom karriären påbörjar sin tjänstgöring i Försvarmakten och därefter med ökande grad slutligen går från taktisk nivå upp till den politiska nivån. Grunden i kärnkunskaperna är att med sin trupp och plattformar behärska den väpnade striden. De stödjande kunskaperna åsyftar allt som understödjer lösandet av den militära striden i form av logistik, HR och kommunikation för att nämna några. Specialkunskaper innehas utav präster, advokater och sjukvårdspersonal som egentligen har en tillhörighet inom andra professioner men som tillsammans med kärnkunskaper och stödjande delarna gemensamt bidrar till den väpnade striden (Försvarmakten, 2017a, s 22ff). För att kunna fatta rätt beslut avseende utövande av det militära yrket och framförallt utövandet av våld ses fördelar i ledorden utgående ifrån

akademiska studier där teori, praktik och beprövad erfarenhet ska skapa dugliga officerare. Utbildningen av officerare måste bygga på vetenskaplig grund som kombineras med praktik och i syfte att utbildning och forskning kring officerens kärnkunskaper ligger under professionens inflytande (Försvarsmakten, 2017a, s 39).

Då utbildningen akademiseras har ett antal praktiska moment utgått och utbildningen inom krigsvetenskap är teoretisk och därmed kanske närmast Aristoteles begrepp ”*Epistemé*”. *Epistemé* kan beskrivas som generell och teoretisk kunskap, som är universell och alltid rådande. Denna typ av utbildning bedrivs vid högskolor och ska ge kunskap baserad på vetenskaplig grund (Bornemark, 2020, s 38 f). Utöver denna kunskapsform finns ”*techne*” vilket kan tolkas som manuell och nedskriven kunskap men omfattar även den praktiska erfarenhet som krävs av till exempel en musiker som spelar instrument på avancerad nivå (Bornemark, 2020, s 43 f). *Techne* kan förmedla och resonera kring den professionella kunskapen men inte förmedla kunskapen fullständigt. Nedskrivna manualer och teoretiska kunskaper kan leda mot målet under de omständigheter som det utbildas för men om omständigheterna förändras måste manualer och utbildningar reformeras (Bornemark, 2020, s 46). Men för att omvandla de teoretiska kunskaperna och utöva sitt yrke krävs även andra delar. Den del av Aristoteles olika kunskapsformer som är svårast att utbilda på teoretiskt är ”*fronesis*”. Begreppet kan översättas till klokhet och utgår ifrån det goda handlandet. I detta kunskapsbegrepp är utgångspunkten att varje situation är unik och hur tillämpning av gällande regelverk, eftertänksamhet och en god förståelse för situationen krävs (Bornemark, 2020, s 48 f; Tillberg, 2020, s 154 f). I lösandet av uppgifter i detta situationsspecifika krävs att officeren lyfter blicken och försöker att inte generalisera situationen utan se nya möjligheter att lösa problemet. Omdömet i detta fall bedömer samtliga aspekter och resonerar kring hur problemet kan lösas på bästa sätt för alla inblandade. Denna förmåga kan en individ inte läsa sig till utan härstammar från erfarenhet (Bornemark, 2020, s 48 f; Tillberg, 2020, s 58).

Forskning kring kunskap har också undersökt den militära professionen och vilka krav som finns för att lyckas. Begrepp som ”tyst kunskap”, praktik baserade kunskaper och omdöme används på olika sätt i litteraturen. Omdömet eller *fronesis* har en särställning i forskningsvärlden och beskrivs som en vital del för att kunna använda sina akademiskt förvärvade kunskaper i praktiken och anpassa sig utefter de förutsättningar som finns på slagfältet (Widen, 2010, s 167; Hedlund, 2019, s 338). Forskning påvisar att den formella kunskap som skapas på universitet och högskolor är viktiga men erfarenheten från att arbeta i rollen som officer eller läkare skapar förutsättningar för kunskap på djupet och odlar

erfarenheter och det omdöme som krävs för att lyckas. Dessa erfarenheter från slagfältet eller det dagliga arbetet utgör grunden för den militära expertisen kopplat mot kunskap kring krig och professionen officer. Dessa erfarenheter skapar ny kunskap som kan appliceras i nya situationer (Hedlund et al, 2003, s 137). Denna kamp mellan teori och praktik är ständigt pågående i forskning kring den militära professionen och kunskaper som officeren måste behärska i sin profession (Tillberg, 2020, s 154 f). Det som är ställt utom allt tvivel är att på det moderna slagfältet förväntas officeren omvandla sin teoretiska kunskap och praktiska erfarenhet och bli en vinnare.

Försvarsmakten har i vissa avseenden en pragmatisk syn på kunskap. Kunskap ses som en funktion som hjälper officeren att lösa ett problem eller skapar en aktivitet (Tillberg, 2020, s 62). Kunskap ges paketerat i form av kurser och utbildningar och blir som en verktygslåda att använda för att lösa de uppgifter som tilldelats. Denna pragmatiska syn skapar problem vid lösandet av komplexa uppgifter där officerens förmåga ställs på ända. I praktisknära yrken såsom officer skapas djupgående kunskap genom att utöva sitt yrke och utsätta sig för situationer som skapar erfarenheter och odlar omdöme (Tillberg, 2020, s 64). Detta innebär att teoretiska utbildningar måste omsättas i praktiskt utövande för att bli mer djupgående kunskaper, du är inte färdigutbildad enbart för att du gått en teoretisk utbildning.

En annan intressant forskning att ta del av är studier kring hur äldre studenter skaffar kunskap och studerar. Knut Illeris har resonerat kring olika förutsättningar kring hur vuxna studenter skiljer sig från yngre. Officerare som har tjänstgjort ett antal år skiljer sig från yngre studenter och har därmed andra förutsättningar och krav på lärare och fakulteter. I Danmark har det visat sig att en stor del av vuxna studenter enbart lärt sig ytligt vilket inte ger positivt resultat långsiktigt (Illeris, 2003, s 173f).

4 Metod

Att fullständigt beskriva hur en tematisk analys utförs är en utmaning men strävan är att läsaren ska få en god inblick i analysens alla steg och hur resultatet i uppsatsen framkommit. Den stora mängd vetenskapliga data som återfanns kopplat mot syfte och forskningsfrågor renderade i goda möjligheter för en litteraturanlys. Valet av metod föll slutligen på tematisk analys vilket är en bra metod för att kunna analysera stora mängder data och iterativt skapa ett resultat utgående från teman och kodning.

I detta kapitel redogörs för hur forskningen genomförts. Den tematiska analysens olika steg kommer att redovisas samt hur empirin har kodats via meningsbärande enheter till kategorier och slutligen tema. Det material som har använts i uppsatsen beskrivs under urval och slutligen redovisas etiska överväganden. För att bibehålla äktheten har originalspråket använts vid analys och i resultatredovisningen.

4.1 Forskningsdesign

I denna uppsats genomfördes en kvalitativ tematisk litteraturanlys. Metoden erbjuder stor frihet i granskning av data och kan anta olika former och anpassas efter arbetets gång (Brooks et al, 2015, s 217). Analysen har genomförts enligt följande steg (Brooks et al, 2015, s 203 f; Fejes & Thornberg, 2019, s 202ff):

Steg 1: Identifiera ett problem

I detta steg gjordes inledningsvis en problemformulering utgående ifrån forskarens intresseområde som i detta fall var akademisk militärutbildning kopplat mot det moderna slagfältet. En inledande kontroll i litteratur genomfördes för att säkerställa tillgång till vetenskaplig litteratur att underbygga en studie på. Denna sökning gjordes främst i Anna Lindh-biblioteket och dess databas och resulterade i ett stort antal träffar kring akademisering, det moderna slagfältet och kunskap. Syftet med denna sökning var att kontrollera att frågan är relevant att studera samt för att få en inblick i gällande vetenskapligt material i form utav vetenskapliga artiklar och böcker. Då ett stort antal artiklar och böcker utkristalliserades beslutade studieförfattaren att det fanns möjligheter för en kvalitativ textanalys i formen utav en tematisk analys och ett urval utkristalliserade sig avseende inkluderingskriterier och avgränsningar.

Steg 2 Välja vilka texter som ska analyseras

I detta steg genomfördes en mer specificerad genomsökning av olika databaser. Här återfanns de kunskapskrav som ställs på dagens slagfält kopplat mot erfarenhet samt att det även fanns krav på erfarenhet för att kunna tillgodogöra sig högre akademisk utbildning. Här identifierades även det ansvar som ligger på Försvarshögskolan avseende kompetens på lärare och utbildning. Vidare framkom det krav som ligger på den exekutiva nivån, i detta fall Högkvarteret, som beställer utbildningen. Avslutningsvis hittades artiklar kring hur utbildningen rent praktiskt ska kunna utföras på bästa tänkbara sätt. Därefter vidtog genomläsning av insamlat material som generade initiala koder och kategorier enligt tabell 2 kring forskningsfrågorna (Herzog et al, 2019, s 3).

Steg 3 Att skapa analytiska teman

I detta skede framkom olika teman inom litteraturen och sökorden förfinades ytterligare. Att det pågår olika processer runt den militära utbildningen samt att det återfinns olika aspekter som påverkar utbildningen. I detta stadiet utkristalliserades avgränsningar och ett urval för att kunna gör data hanterbar och relevant. Ytterligare meningsbärande enheter identifierades. Därefter genomfördes en analog översyn av det utklippta materialet som genererade ett antal koder och kategorier enligt tabell 2 som visar ett utdrag ur analysen av Alastair Finlans artikel; "The shape of warfare to come: a Swedish perspective 2020–2045". Slutligen rangerades insamlat material kopplat mot de två övergripande epistemologiska objekten och en analys för att definiera och namnge teman genomfördes.

Tabell 1: Utdrag ur litteraturanalysen

Meningsbärande enhet	Kod	Kategori
It is perhaps easy to overlook that the rapid development of the new warfare technologies over the last thirty years has created an unusual situation: practice is moving well ahead of existing knowledge frontiers. In other words, theory and concept development concerning these technologies lag behind their employment in warfare	De nya införda systemen på slagfältet har gått förbi rådande kunskaper och forskning. Teoribildningar och forskning kring användandet av de nya systemen på slagfältet ligger efter.	Framtidens krav

Steg 4 Att göra en detaljerad analys

I detta skede gjordes en översyn av de koder och kategorier som upptäckts i föregående steg. Syftet var att kontrollera de koder och kategorier som genererats och säkerställa rätt indelning

av litteratur och insamlade data. Detta renderade i kategorier och koder enligt figur 1 ovan. Efter analys av överkategorierna så utkristalliserades två tema: Tema 1, fragmenteringsprocessen av den militära utbildningen på professionsnivå, organisationsnivå samt utbildningsnivå. Tema 2 blev gynnsamma och ogynnsamma aspekter av den militära utbildningen som påverkar krigets krav som byggs upp av krigets krav.

4.2 Urval

Inledningsvis kontaktades ett antal forskare på området samtidigt som inledande sökord prövades i Anna-Lindh bibliotekets sökmotor. Ett stort antal artiklar hittades som initialt rangerades efter aktualitet kopplat mot problemformuleringens inriktning till modern tid. Strävan var att enbart nyttja vetenskapliga artiklar som är kollegialt granskade och därmed säkerställa en god vetenskaplig grund. Frågeställningen innebär dock att viss litteratur från Försvarshögskolan och Försvarsmakten används för att påvisa grundtankar bakom vissa beslut och inriktningar kopplat mot frågeställning.

Att använda sekundärdata såsom artiklar, böcker och interna skrifter i en litteraturanlys kräver kontroll avseende i vilket sammanhang dessa publicerats. Kontexten kan skilja sig från det denna studie fokuserar på och intresseorganisationer kan ha bidragit ekonomiskt och därmed påverkat resultatet. Innan inkludering i denna studie har en kontroll av dess relevans och äkthet genomförts.

4.3 Etiska överväganden

Forskning innebär ett sökande av kunskap genom att som i denna studie söka ny kunskap. För att genomföra detta på ett etiskt vis måste ett antal faktorer uppfyllas (All European Academies, 2018, s 4):

Tillförlitlighet vilken ställer krav på studiens kvalitet, utformning, metod och analys samt vilka resurser som utnyttjas.

Ärlighet genom granskning, genomförandet, granskning samt att rapportera och informera om hur studien eller forskningen gjorts.

Respekt för deltagare i forskningen, kollegor, kultur samt samhälle och miljö.

Ansvarighet för hela forskningsprocessen från idé till publiceringen.

Att fullständigt redovisa hur analys genomförts och studiens resultat framkommit borgar för en god forskningssed. I studien har ingen falsifiering eller fabricering av data förekommit utan använts och redovisats på god grund. Då forskaren i detta fall dels genomför utbildningen som granskas, dels är anställd i Försvarmakten infaller en risk för bias eller att förutfattade meningar skapar friktioner i arbetet. Strävan har varit att skapa en distans till det undersökta objektet och med vetenskaplig litteratur och styrdokument granska utbildningen. Vidare kan det föreligga en risk i att sätta ett befintligt objekt, HOP, i relation till en företeelse som dagens och framtida slagfält. Att vetenskapligt granska det moderna slagfältet är ett bekymmer kopplat mot att forskningen kopplat mot vissa tekniska system ligger efter och det saknas vetenskaplig grund (Finlan, 2021, s 473). Den vetenskapliga evidensen i detta fall utgörs av forskare som vetenskapligt med befintlig kunskap sammanställer och resonerar kring dagens och framtidens krav. Det stora antal artiklar och litteratur som finns i ämnet har inneburit att avgränsningar har skett. Strävan har varit att använda litteratur som publicerats från år 2000 och fram till dags dato i syfte att ha aktualitet i studien.

Forskaren har inte blivit uppmanad, uppmuntrad eller på något annat sätt påverkats att genomföra denna studie. Inga ekonomiska medel har tillförts forskaren utan har genomförts utan otilldbörlig påverkan från annan part.

4.4 Reliabilitet, validitet och reflexivitet

Reliabilitet kan ses som möjligheten att återskapa resultaten av en studie vid upprepade tillfällen. Detta kan uttryckas genom reproducerbarhet, samma resultat vid flera tillfällen och tillförlitlighet som innebär inga uppenbara fel (Forsberg & Wengström, 2017, s 93). I en kvalitativ litteraturstudie som denna med tematisk analys är forskaren central och redovisningen av hur analysen gått till är avgörande för att kunna motivera sitt resultat och påvisa hur det framkommit (Denscombe, 2017, s 7). I den här uppsatsen ingår samtlig empiri i referenserna men floran av vetenskaplig litteratur är stor och det är fullt möjligt att andra forskare kan komma fram till andra resultat. Strävan i denna uppsats har varit att inkludera ett brett urval av data och resultatredovisningen utgår från den tematiska analys som redovisas i kapitel 5. Den tematiska analysens slutresultat redovisas i sin helhet och strävan har varit att i metodkapitlet redovisa hur analysen genomförts i syfte att ge en så god transparens som möjligt.

Validitet kan ses som om empirin i undersökningen är relevant, noggrann och brukar beskrivas som intern eller extern (Denscombe, 2017, s 300). Avseende intern validitet så

ställer forskaren sig frågan om rätt data undersökts eller rätt frågor ställts. I denna uppsats redovisas samtliga delar av empirin som ingått i analysen och uppsatsen genomfördes induktivt. Extern validitet ser om resultatet kan generaliseras och hur forskningen överensstämmer med övrig forskning inom området (Ibid). I denna undersökning har strävan varit att inkludera vetenskaplig litteratur i syfte att nå en så god internvaliditet som möjligt. Den externa validiteten ses också som god då resultatet bedöms kunna appliceras på andra praktiska yrken som har certifiering och en akademisk grund innan studenten får påbörja utöva sitt yrke.

Reflexivitet kan ses som hur forskarens perspektiv färgar undersökningen (Yin, 2018, s120). Denna undersökning kan ha färgats av att forskaren är officer och genomför den aktuella utbildningen som undersöks. Att granska ett objekt som ligger när forskaren är riskabelt. Strävan har varit att inkludera ett brett urval av artiklar från ett antal forskare på området och inte låta författarens perspektiv och bias färga resultatet. Den induktiva metoden som användes skapade större förutsättningar att analysera data utan att vara färgad av teoribegrepp. Utmaningen ligger i att beskriva kodning och framkomsten av kategorier och teman framkommer och forskarens roll i denna process. Denna uppsats har sammanfört andra forskares teorier och artiklar samt böcker och sammanfört dessa i uppsatsens kontext för att besvara forskningsfrågan och därmed redovisa ett resultat (Della Porta & Keating, 2008, s 317).

5 Resultat

Syftet med denna uppsats var att skapa en djupare förståelse för vad som påverkar den högre officersutbildningens och vilka karaktäristika som återfinns. Därefter ställa resultatet i relation till dagens krig i ett teoretiskt ramverk kopplat mot krav på kunskap. Detta resultat kan således användas för att se möjligheter att minska delat mellan praktisk och akademisk utbildning. Det som framkommer vid analys av empirin är att det pågår en fragmenteringsprocess av den militära utbildningen. Fragmenteringsprocessen innebär att utbildningen och yrket eller professionen påverkas av ett antal yttre och inre faktorer samt processer. Dels individuella i att de elever som påbörjar utbildningen har olika utbildningsståndpunkt och erfarenhet. Dels utmanas utbildningen av både Försvarshögskolans särart och Högkvarterets krav på dels officeren men även utbildningen. Vidare bedrivs inte utbildningen optimalt vid högskolan kopplat mot den verklighet som väntar officeren vid examen. Tema 1 innehåller således en analys på den professionella, organisatoriska och utbildningsnivån.

Tema 2 redovisar gynnsamma och ogynnsamma aspekter återspeglade de krav som ställs på dagens slagfält. Vilka färdigheter och erfarenheter officeren förväntas behöva för att lyckas samt den komplexitet som förutses råda. Hur tekniska system kommer skapa nya förutsättningar och att målet med kriget kan ha förändrats i grunden. Kategorin krigets krav är uppbyggd kring de nya domäner och behovet utav rätt kompetens och kunskap för att kunna bli framgångsrik på dagens slagfält.

Dessa två teman tycks påverka den militära utbildningen och skapar både förutsättningar och svårigheter med att utbilda officerare mot den verklighet som väntar vid tjänstgöring i sin enhet. De krav som dagens slagfält ställer på officerarna utmanas av gynnsamma och ogynnsamma processer som leder till att utbildningen inte i alla stycken blir relevant för morgondagens krav.

5.2 Sammanfattning av resultatet

Efter analysen sammanställdes resultatet i följande tabell som redovisar de teman och kategorier samt koder som framkom efter analys av empirin i uppsatsen. Varje tema och kategori kommer redovisas i underrubriker.

Tabell 2: Sammanställning av den tematiska analysen.

Tema 1: Fragmenteringsprocessen av den militära utbildningen har utkristalliserats på: Professionsnivån (professionens villkor) Organisationsnivån (den exekutiva nivån) Utbildningsnivån (den militära utbildningen)		
Överkategori: Professionens villkor	Överkategori: Den exekutiva nivåns ansvar	Överkategori: Den militära utbildningen
Kategori: Förkunskaper innan HOP Koder: <ul style="list-style-type: none"> Vikt av erfarenhet innan HOP 	Kategori: Försvarmaktens ansvar Koder: <ul style="list-style-type: none"> FM ansvar för kravställning och delaktighet vid utbildningar vid FHS Militären ser kunskap som opersonligt och något som levereras. 	Kategori: Rätt anpassad militär utbildning Koder: <ul style="list-style-type: none"> Vikten av praktisknära utbildning Vikten av diskussioner och övningar kring moral, värderingar och etik Vikten av att anpassa utbildningar efter verkligheten Samarbete mellan militär och civil fakultet vid officersutbildning Vikten av anpassad utbildning för ”vuxna” studenter Vikten av blandad utbildning Vikten av att testa kunskap genom relevanta uppgifter Intellektualism Blandad utbildning civil-militär?
Kategori: Behov av praktisk kunskap Koder: <ul style="list-style-type: none"> Praktisk erfarenhet krävs för att kunna omsätta teori Vikten av praktisk erfarenhet Vikten av tyst erfarenhetsbaserad kunskap 	Kategori: Försvarshögskolans ansvar Koder: <ul style="list-style-type: none"> Försvarshögskolans särart och egenintresse Civil eller militär fakultet? 	Kategori: Hinder för en rätt anpassad militär utbildning Koder: <ul style="list-style-type: none"> Risk med akademisk utbildning vid civila högskolor Den civila högskolevärldens byråkratisering Akademisk officer, kulturell elit och krigare? Brist på erfarenhet ersätts med teori Vad ska vi ha militären till? Är traditionella militär akademiska utbildning obsolet mot dagens slagfält? Vetenskaplig grund/intellektualism
Kategori: Individkaraktäristika Koder: <ul style="list-style-type: none"> Vikten av personliga egenskaper Vikten av etik, moral och erfarenhet Vikten av kommunikation och helhetsförståelse 	Kategori: Gemensamt ansvar Koder: <ul style="list-style-type: none"> Vikten av välutbildade lärare Vikten av uppföljning av utbildningar Omhändertade och uppmuntrade disputerade officerare 	Kategori: Risk för överprofessionalisering Koder: <ul style="list-style-type: none"> Teori och forskning om morgondagens slagfält ligger efter Konflikt mellan intellektualism och hantverk Risk för överprofessionalisering/deprofessionalisering Övertro på teoretisk kunskap Risk med akademisering Utmaningar mot profession genom akademisering

Tema 2: Gynnsamma och ogynnsamma aspekter av den militära utbildningen som påverkar krigets krav
Överkategori: Krigets krav
Kategori: Krigets krav och nya domäner Koder: <ul style="list-style-type: none">• Fördjupade krav på kunskap om de nya domänerna• Komplexiteten på det moderna slagfältet• Civil-militära samarbeten kommer krävas på det moderna slagfältet
Kategori: Behov av rätt kompetens och kunskap för krigets krav Koder: <ul style="list-style-type: none">• Agera med fronetisk kunskap• Våga säga sanningen• Vikten av att studera krig på hur småstater vunnit över stormakter
Kategori: Krigets krav och utveckling Koder: <ul style="list-style-type: none">• Nya tekniska system fattar inte beslut, det gör officeren• Tekniska utvecklingen kan skapa oanade möjligheter på morgondagens slagfält• Krav på innovation• Globaliseringen av information

Tema 1, Fragmenteringsprocessen av den militära utbildningen består utav överkategorierna: professionens villkor, den exekutiva nivåns ansvar och den militära utbildningen.

5.3 Professionens villkor

Med professionens villkor beskrivs de förkunskapskrav som finns på officeren innan den avancerade officersutbildningen genomförs. Dels hur erfarenhet eller "tyst kunskap" behövs för att kunna omsätta akademiska teorier till den verklighet officeren lever i, dels beskriva de egenskaper och färdigheter som eleven behöver för att kunna bli en effektiv modern officer.

5.3.1 Förkunskaper innan HOP

Denna kategori samlar de koder som är av vikt innan officeren påbörjar sina studier vid HOP. Officersyrket är mångfacetterat och det finns stora skillnader i de förkunskaper som finns innan officerarna påbörjar sin utbildning. För att ta ett exempel är det stor skillnad på en kapten som varit flygtekniker och en kavalleriofficer som genomfört ett antal insatser och tjänstgjort vid olika förband och centra. Karriärerna ser också annorlunda ut och olika förband nominerar olika kopplat mot personalläge och förbandskultur. Detta får till följd att det är stor skillnad avseende kunskap och erfarenhet på de officerare som genomför HOP. Risken är att om individen har för dåliga allmänmilitära kunskaper innan utbildning så kan det bli svårt att ta till sig den utbildning som genomförs. Detta kan exemplifieras genom följande citat:

“Practise-based knowledge is essential to demonstrate how theories and academic knowledge can be applied in real-life situations related to the officers profession” (Hedlund, 2019, s 342).

Vikten av att ha en bred grund att stå på innan officeren påbörjar sina avancerade akademiska studier återkommer i ett antal artiklar och böcker. Eleverna vid HOP har idag en stor skillnad i ålder och erfarenhet. Detta skapar också svårigheter vid utbildningen då elevernas förkunskaper är mycket skiftande och med anledningen av det tycks utbildningen påverkas på ett ogynnsamt sätt.

5.3.2 Behov av praktisk kunskap

Den praktiska erfarenheten innan studierna är av stor vikt för att kunna omsätta de teoretiska studierna och omsätta dessa i en militär kontext. Ett antal professioner har även börjat se annorlunda på praktisk erfarenhet vilket exemplifieras genom följande citat: *“Many professions have long recognized the importance of real-world practice in the development of expertise”* (Hedlund et al, 2003 s 137).

Att omsätta strategi och teorier på slagfältet krävs av dagens officer och då krävs det både teoretisk och praktisk kunskap. Vetenskapen pekar mot att det är först när officeren har erfarenhet som denna process är möjlig. Vikten av erfarenhet blir större då komplexiteten på slagfältet ökar. Den praktikbaserade kunskapen representerar erfarenhetsprövad kunskap och förmågor vilket skapar förutsättningar till att hitta lösningar på problem och utgår ifrån de personliga färdigheterna hos officeren. Den praktiska kunskapen skapar ett referensbibliotek som underlättar för officeren i de olika kontexter och situationer som denne hamnar i: *“Wars are won by officers who know the smell of the streets, not by those who swoon over the odor of political science texts”* (Peters, 2007).

5.3.3 Individkaraktäristika

Den vardag som officeren utbildas för är komplex och ställer stora krav på individen vilket framkommer i följande citat: *“Officeren måste kunna verka i en ofta komplex och kaotisk miljö där svåra beslut fattas, beslut som ytterst kan handla om liv och död”* (Widen, 2010, s 166).

Yrket officer kan ses som en kombination av expertis och etik. När situationen eskalerar och faller utanför gällande lagrum och utbildning för officeren ställs större krav på etik och moral som grund i dennes agerande. Den svenska officeren är utbildad enligt gällande reglementen,

doktriner och juridik som är välkända av vår motståndare och därmed kan en angripare anpassa sin taktik för att skapa dilemman för den svenska officerskåren. Om en angripare utnyttjar och agera utanför vårt lagrum där vi kan ingripa skapas ett etiskt och moraliskt dilemma. Fenomen såsom ”gråzonsproblematik” och hybridkrigföring beskrivs i ett antal styrdokument inom Försvarmakten men även återkommande i litteraturen. Oavsett benämningar beskrivs en komplex situation som ställer ett större krav på officerens etiska och moraliska grund för att kunna agera. Detta kräver utbildning och övning och helst praktisk erfarenhet. Denna erfarenhet har en del officerare inhämtat via internationella insatser men dessa nedgår till förmån för det nationella försvaret och därmed kommer färre att skaffa sig dessa erfarenheter. Att utbilda och öva dessa karaktäristiska blir viktigt annars riskerar våra väpnade styrkor att inte bli slagkraftiga. Att kunna agera i gråzonen där lagrummet är okänt, på grundval av officerens etiska och moraliska grund, och att våga säga sanningen och tala klartext med både underställda och chefer påvisas ofta i litteraturen vara av vikt på dagens slagfält. Detta måste utbildas och övas för att skapa en erfarenhetsbank för officeren. För att kunna kommunicera och agera krävs även en helhetsförståelse som skapar förutsättningar för officeren att genom uppdragstaktik nå uppsatta mål: *”Many of the situations which the officers describe as challenging, require a form of knowledge where it is not sufficient to know instructions or rules”* (Tillberg, 2020, s 58).

5.4 Den exekutiva nivåns ansvar

Denna överkategori beskriver de ansvarsförhållanden som råder kopplat mot officersutbildning. Detta kretsar kring Försvarmaktens och Förvarshögskolans ansvar och skyldighet att dels skapa förutsättningar, dels säkerställa en officersutbildning som utbildar officerskåren. Slutligen beskrivs det gemensamma ansvar som åligger Försvarmakten och Förvarshögskolan för att kunna genomföra utbildningen.

5.4.1 Försvarmaktens ansvar

Det är Försvarmakten som ansvarar för uttagning och tilldelning av de platser som tillsätts vid HOP kopplat mot karriärsystemet. Om elever med liten erfarenhet och en lägre grad av kunskap skickas till utbildningen påverkas denna negativt. Det är även Försvarmakten som ställer krav på utbildningens utformning gentemot Förvarshögskolan och vad officeren ska utbildas på och behärska efter avslutad utbildning. Denna beställning är i nuläget inte specifik utan ger Förvarshögskolan stora friheter. Detta skapar frågetecken och bör kanske utvecklas mot följande citat:

Undervisningen ska ledas och bedrivas i de olika övningsgrenarna och ämnena så att eleverna ges den fostran och militära allmänbildning som krävs av en nyttnämnd officer och att ledar-egenskaperna – främst beslutsamhet, viljestyrka, ansvarskänsla, plikttrohet, och självständighet – utvecklas (Neretnieks, 2016).

Det kunskapsbegrepp som återfinns i den akademiska världen är inte återfunna i de militära handböckerna där kunskap ses som ett redskap och opersonligt, vilket levereras i ett paket till eleverna och därefter kan användas. Kunskap kan därmed mätas och är inte en process som pågår inom studenterna. Försvarsmakten beställer en utbildning och efter examen har officeren fått den teoretiska kunskap som krävs. Tidigare förekom begreppen *formell* och *reell kompetens* vid militära skolor. Formell kompetens lärdes ut vid officershögskolorna och reell kompetens fick officeren när hen tjänstgjorde på förband och därmed skaffade erfarenhet. Dessa begrepp har utgått ur det militära vokabuläret och den akademiska utbildningen skapar morgondagens officerare. Där låter Försvarsmakten Försvarshögskolan bestämma och verkligheten får anpassa sig mot den akademiska världen.

If we want senior military leaders who understand the real and dangerous world beyond our shores, who realize that wars are not won with good table manners, and who believe it their duty to tell the truth to our country's elected leaders, then it's time to stop trying to turn first-rate officers into third rate academics (Peters, 2007).

5.4.2 Försvarshögskolans ansvar

Försvarshögskolan utbildar samtliga officerare i den svenska Försvarsmakten utifrån ämnet krigsvetenskap. Då skolan är en civil högskola uppstår konflikter mellan den civila högskolevärlden med byråkrati och bestämmelser och de militära mer praktisknära utbildningarna. Försvarshögskolan ska därmed säkerställa en relevant utbildning för Sverige officerskår samtidigt som skolan måste förhålla sig till de omfattande regelverk som reglerar den civila högskole- och universitetsvärlden. Då FHS till del saknar militära professorer och officerare som disputerat i tillräckligt stor omfattning, fattas beslut avseende den militära utbildningen av individer som inte har en officersbakgrund. När militärer tidigare försökt påverka och utforma kurser renderade det i att ett antal professorer vid FHS anmälde högskolan till Universitetsämbetskanslern (UKÄ). UKÄ beslutade i favör för professorerna och därmed skapas en akademisk miljö där civil akademisk utbildning trumfar den militära professionen. I avsaknad av militärer med bred akademisk utbildning anställs civila professorer och doktorer. Dessa ska utforma ämnet krigsvetenskap och därmed riskeras de-professionalisering och att utbildningen fokuserar på att diskutera teorier mer än att skapa ett

teoretiskt ramverk att utgå ifrån i den verkliga världen. Därmed riskeras vissa delar som kan lösas genom följande citat som är en sammanställning av en punktlista:

Fokus på kärnverksamheten! Åk lite slalom i regelverket, anställ rätt personer. Våga säga sanningen och fatta beslut är viktiga delar för individer som forskar och arbetar inom högskola och universitetsvärlden och ställ krav! Detta blir synnerligen viktigt i utbildning av samhällsbärande utbildning som är av vikt för samhället! (Alvesson & Svenningsson, 2020, s 335f).

Att utbilda mot krigets krav riskerar därmed gå förlorad och att akademien trumfar verkligheten. Den professionella militära utbildningen måste ge förutsättningar och teoretiska verktyg för den verklighet och den komplexiteten som finns i morgondagens konflikter. Detta ställer stora krav på de lärare som utbildar och innehållet i den utbildning de bedriver. Den svenska modellen med att akademisera den traditionella utbildningen har fördelar jämfört med att enbart utbilda sina officerare vid civila högskolor. De svårigheter som uppkommer är:

Military education has a dual nature: to become a soldier to defend the national territory and preserve national values and to be able to deal with the complex challenges they face in the future (Callado-Muñoz & Utrero-González, 2019, s 375).

Hierarkin och byråkratisering inom högskolevärlden kan leda till utbildningen inte blir dynamisk och kan ändras vartefter krigets komplexitet förändras och nya krav på officerare framkommer. Akademiseringen riskerar även en de-professionalisering av den militära professionen och när dialog med Försvarsmakten inte är optimal riskeras att utbildningen blir mer teoretisk än praktiskt och därmed inte direkt tillämpbar på slagfältet. Eller som ett citat från USA antyder:

Our military education system for senior officers, especially, concentrates more energies on teaching them about Washington than on exposing them to the world beyond our shores; thus, they rise through the system better prepared to fight for additional funding on Capitol hill than to fight our enemies abroad (Peters, 2007).

Som enda instans för utbildning av officerare har Försvarshögskolan ett stort ansvar att säkerställa en relevant utbildning för dagens officerare som kommer att stå som chefer på dagens och framtida slagfält.

5.4.3 Gemensamt ansvar

Både Försvarmakten och Förvarshögskolan har ansvar för att säkerställa en relevant utbildning för de svenska officerarna. Detta innebär att säkerställa att de lärare som är på skolan och utbildar har rätt kompetens och bakgrund för att ge en relevant utbildning. Detta innebär att Försvarmakten tillsammans med Förvarshögskolan ska säkerställa att skapa förutsättningar för att militär personal kan beredas möjlighet att tjänstgöra vid skolan. Nuvarande personalförsörjning och personalhantering inom Försvarmakten kräver förändringar för att kunna attrahera och skapa mer flexibla lösningar för att på kort och lång sikt bemanna skolan med rätt kompetens. Om det krävs disputerade officerare skall dessa uppmuntras och ges goda incitament att både kunna tjänstgöra vid Förvarshögskolan och Försvarmakten. Att det är rätt lärare vid skolan är av största vikt samt att både Förvarshögskolan och Försvarmakten genom täta dialoger, kravställningar och kontroller säkerställer att utbildningen som bedrivs, genomförs på ett så bra sätt som möjligt. Försvarmakten måste också säkerställa att de elever som genom uttagning ska gå utbildningen har rätt förutsättningar och tillräcklig erfarenhet för att kunna fullgöra utbildningen. Om utbildningen inte bedrivs med praktisknära exempel riskeras att studenterna inte blir motiverade och heller inte tar utbildningen på allvar. Att reformera utbildningen kräver krafttag eller som följande citat beskriver:

Military leaders need to set aside emotion and the force of habit to ask themselves honestly which current courses and institutions are a waste of time. We need military-education reformers in uniform (Peters, 2007).

5.5 Den militära utbildningen

Denna överkategori är uppbyggd kring den militära utbildningen och hur den bör bedrivas för att vara framgångsrik. Vidare beskrivs de hinder som finns för en anpassad militär utbildning samt slutligen redovisas risker för överprofessionalisering.

5.5.1 Rätt anpassad militär utbildning

Som påvisat har det framkommit att det moderna slagfältet ställer omfattande krav på officeren. Komplexiteten och problemen har blivit större och det väpnade maktmedlet används på sätt som inte gjorts tidigare i historien. Detta ställer större krav på kunskap och erfarenhet hos officeren och den utbildning som bedrivs vid våra officershögskolor måste anpassas för att möta dessa hot:

Officers need to develop and maintain the ability to handle different forms of knowledge. There is a need to explore and describe what impact knowledge that cannot be expressed in number or words has in developing military professionalism (Tillberg, 2020, s 65).

Den utbildning som bedrivs måste hjälpa officeren att utveckla den kunskap och färdighet som krävs för att utöva yrket. Kunskap förmedlas inte bara genom traditionell katederundervisning utan måste vara praktiktäna och förmedlas av lärare med rätt kompetens. Detta innebär att de lärare som undervisar kan vara civila eller militärer men måste ha kompetens och erfarenhet inom det område de undervisar på. Om officeren ska få en djupare förståelse så måste även läraren ha det och kunna förmedla detta.

De övningar som bedrivs i skolmiljön måste spegla verkligheten och uppmuntra eleverna att ta initiativ, ansvar och genomföra sina operationer med hög grad av uppdragstaktik. Skolan ska premiera nya lösningar och att officeren hittar nya kreativa sätt att taktisera med förband som kan skapa fördelar på det verkliga slagfältet. För att kunna detta så måste officeren ha en djupare förståelse kring de komplexa förutsättningar som råder och en vidare strategisk bild av vad som ska uppnås och detta måste genomsyra alla delar av utbildningen. Detta kan inte uppnås genom att kopiera andra länders officersutbildningar utan Sverige har sin kultur och utmaningar och måste anpassa sin officersutbildning efter dessa förutsättningar där grunden är: ” *Officerens yrke är att kunna leda väpnad strid och att kunna utbilda personal för sådan verksamhet*” (Widen, 2010, s 166).

I denna kontext kanske vi ska lära av hur småstater faktiskt vunnit krig mot stormakter vilket är fallet för Sverige mot en fiende som Ryssland. Viet-Cong, Hizbollah och talibanerna har samtliga lyckats slåss mot stormakter och vinna. Att studera taktik från mindre aktörer kan vara bättre än att studera stormakter vilka har resurser som Sverige inte har och blir därmed svåra att tillämpa.

Vid HOP är det även viktigt att utbilda med pedagogik för vuxna studenter. Detta blir extra viktigt då många elever har mångårig erfarenhet och studerar en ny utbildning vars innehåll de inte varit delaktiga att ta fram vilket skapar pedagogiska utmaningar. Undersökningar i Danmark har påvisat att vuxna elever som genomför akademiska studier har en benägenhet att studera ytligt och inte skaffa sig djupare kunskap om de inte får en intellektuell utmaning och blir intresserade av ämnet.

5.5.2 Hinder för en rätt anpassad militär utbildning

Att officerare enbart utbildas vid Försvarshögskolan skapar både möjligheter och svårigheter. Om officerare hade utbildats vid civila läroverk hade folkförankringen ökat och fört in nya akademiska ämnen och kunskaper i organisationen. I USA debatteras kring nyttan i att ha en master i vilket ämne som helst men fördelen kan vara att en större akademisk kunskapsbredd i officerskåren. Samtidigt förs även debatten om att lägga ner de militära universiteten för att de utvecklar ”DDR-besläktade individer” som likt en klosterorden lever i en egen värld.

I Sverige äger Försvarshögskolan ämnet krigsvetenskap och kan till del utforma ämnet i den riktning som önskas. Problemet ligger dock i att Försvarsmakten och Försvarshögskolan saknar filosofie doktorer med bred militär bakgrund och därmed förloras beslutsprocessen över hur kurser ska utformas och slutligen beslutsrätt kring ämnet krigsvetenskap. För i den akademiska världen måste beslut om kurser fattas av filosofie doktorer enligt UKÄ och därmed förloras delar av makten kring ämnet. Av den anledningen riskerar Försvarsmakten att dess officerskår blir akademiskt fulländade men riskerar att urholka professionen och får en officerskår som är mästare på att diskutera teori men kan inte omsätta denna i operationer mot en motståndare:

Officers don't need to study elaborate theories of conflict resolution (none of which work, anyway). They need to know how to fight and win wars. They need to have the guts to do what it takes. Above all, they need integrity, which is a hallmark of good military units, but certainly not of the contemporary American campus (Peters, 2007).

Att blanda traditionell militär utbildning och vetenskapligt baserad kunskap kan skapa goda möjligheter att utbilda officerskåren och används frekvent utomlands. Det viktiga i denna ekvation är att utbildningen anpassats utefter det vi ska använda militären till. Detta innebär att civila professorer utbildar i ”civila” ämnen och militärer utbildar i de militära ämnena. För att hela tiden ha aktuell kompetens hos lärarkåren roteras dessa inom både de väpnade styrkorna och de civila lärarna ur civila högskolor och universitet. På detta sätt får skolan in reell kompetens och en utbildning som speglar verkligheten.

The war colleges offer the potential to raise an officer's perspective to the strategic level, but faculties are trapped in dysfunctional 20th-century theories of international relations and conflict. Unless he draws a strong, uniformed seminar leader, the officer may, indeed, learn a great deal at the war college: most of it wrong (Peters, 2007).

För att skapa en större förståelse är det viktigt att officeren inser vilken effekt eller påverkan hans agerande kan få men grunden måste vara i det som är professionens kärna, det väpnade våldet.

5.5.3. Risk för överprofessionalisering

Som tidigare nämnts riskeras en de-professionalisering eller överprofessionalisering när den militära utbildningen helt anammar den civila högskolevärlden. Den civila högskolan har en omfattande byråkrati och EU byråkratiserar utbildningar, men skapar samtidigt möjligheter. Civila studenter som kan skaffa sig en akademisk utbildning varsomhelst inom EU och därefter utöva sitt yrke i vilket land som helst inom samarbetet. Akademiseringen av utbildningen gjordes vid en tid då Försvarsmakten hade svårt att rekrytera officerare och önskade utöka det civila meritvärdet. Att ha officerare med civila akademiska examina likt andra länder och samarbetspartners sågs som ytterligare ett sätt att göra den svenska officerens mer kompatibel och interoperabel. När det civila meritvärdet eller status på officerskåren överordnar den direkta nyttan med officeren riskeras överprofessionalisering. När Försvarshögskolan även tvingas anställa professorer och doktorer från andra ämnen riskeras krigsvetenskapen att urholkas och bli för teoretiserad vilket skapar ogynnsamma förutsättningar.

En övertro på teoretisk kunskap skapar inte bra förutsättningar. Att slå in på den akademiska banan kan urholka yrket och skapa en intellektuell elit som inte kan få effekt genom sina specialistofficerare och soldater samt sjömän. I USA har följande inlägg publicerats:

We have produced generations of officers so diseased with theory that some no longer possess the mental health to grasp reality unfolding before them. It has been heartbreaking to watch our timid military leadership tie itself into knots in Iraq as it tried to wage the sort of conflict academics assured them was necessary (Peters, 2007).

Historiskt sett har den aktiva individen som fattar beslut och agerar uppmuntrats och den saktfärdige intellektuella som bara funderar och kontemplerar har setts ner på. Dessa uppfattningar måste bekämpas för båda individer behövs i den moderna officerskåren. Följande citat beskriver det närmare:

The "intellectual officer," by way of contrast, is the solid leader who brings the intellectual dimension to his job, accommodating it to the peculiar needs and demands of the profession: "He sees himself primarily as a soldier, and his intellectuality is part of his belief that he is a whole man" (Matthews, 2002, s 22).

5.6 Gynnsamma och ogynnsamma aspekter av den militära utbildningen som påverkar krigets krav

Tema 2, gynnsamma och ogynnsamma effekter av den militära utbildningen som påverkar krigets krav och består utav överkategorien: krigets krav. Krigets krav är uppbyggt utav kategorierna krigets krav och nya domäner, behov av rätt kompetens och kunskap för krigets krav samt krigets krav och utveckling.

5.6.1 Krigets krav och nya domäner

Det moderna slagfältet ställer nya och fördjupade krav på kunskaper och färdigheter vilket påvisas i rapporter från Försvarsberedningen och i uppsatsens analys. System som Artificiell intelligens och plattformar som autonomt kan verka på slagfältet ställer stora krav på kunskaper och färdigheter hos både brukare och för förmågan att kunna bekämpa systemen. Forskningen kring användningen av dessa system ligger efter vilket skapar dilemman kring hur skolor ska kunna utbilda och taktisera med och motverka en motståndares möjligheter att använda dessa system. Samtidigt pågår det ständigt ett krig i informationsarenan och enskilda soldater kan skapa stora rubriker med filmer från fronten och nå hela världen på minuter. Vi har sett hur terrorister med stor framgång anammar autonoma system och är aktiva på informationsarenan vilket ställer ökade krav på officerare på alla nivåer att bemöta detta och utbilda på detta. Därav bör anpassningar ske:

The Army is built on a culture of trust that rests on the Army values of loyalty, duty, respect, selfless service, honor, integrity and personal courage. In order for the Army to develop adaptive leaders who can compete in multi domain operations environment, it has to update its culture to include innovation and technology (Hildebrand, 2020, s 98).

Uppdragstaktiken bör utvecklas och övas mera vilket tydliggörs i följande citat:

Even though communication and technologies improve situational understanding, the autonomy of the leader on the battlefield to accomplish the mission is the main thrust of decentralized operations and a mission command imperative. The more decentralized the organization, the better able the leader is to handle the requirements to stay ahead of emerging threats (Hildebrand, 2020, s 95).

De nya teknologiska systemen kommer skapa förutsättningar för officeren att lösa sin uppgift. Men systemen måste användas på rätt sätt och kommer inte lösa alla problemen men kan underlätta. Officeren kommer fortfarande att stå i kriget och fatta besluten. Dessa beslut kan komma att fattas tillsammans med civila aktörer.

5.6.2 Behov av rätt kompetens och kunskap för krigets krav

Det moderna kriget ställer nya krav på förmågor och system och på officeren. Kunskap om system är en viktig första åtgärd men kommer inte att räcka. Tyst kunskap eller erfarenhet måste utvecklas för att skapa individer som vågar agera och innovativt använda sitt förband för att kunna bli vinnare på slagfältet. Aristoteles begrepp kring kunskap och då främst fronetisk kunskap vilket exemplifieras i följande citat kommer vara av stor vikt i officerens verklighet i ett framtida krig eller konflikt:

The academic field of sociology of professions applies a wider understanding: what characterizes professional competence is knowing what should be done to achieve a common good. This form of knowledge cannot be captured by commonly used terms, such as theory and skill. Medicine clearly relies on scientific knowledge, but a medical doctor need more than theory to treat a patient. From this perspective, the conventional conception does not account for the most important form of officer competence that is knowing in which way military means can achieve political ends (Roennfeldt, 2019, s 64).

Forskning kring erfarenheter från Afghanistan och andra uppdrag under påfrestande omständigheter är entydiga kring att kunskaper om regler och förordningar inte är tillräckliga. Brist på erfarenhet eller fronetisk kunskap skapar ogynnsamma förutsättningar för officerens möjligheter att agera. Att genom erfarenheter från olika situationer och uppdrag skaffa en typ utav erfarenhetsbibliotek underlättar märkbart officerens förmåga att verka i den osäkra och farliga miljön som dagens konflikter representerar. Detta kan övas genom relevanta övningar som är praktiktäna och därmed skapa flexibla officerare som dynamiskt kan använda sin enhet och få effekt mot en motståndare.

Utöver kompetenser och färdigheter är det av vikt att studera exempel på hur småstater lyckats vinna över stormakter. Vår motståndare Ryssland är en formidabel motståndare som visserligen har svårigheter i Ukraina men har förmågor i olika domäner. Den svenska Försvarmakten har alla sina reglementen och doktriner som formar vårt sätt att kriga på helt öppet på internet och därmed skapas ogynnsamma förutsättningar. Att studera hur vietnameserna, talibaner och Hizbollah lyckats slå mot övermäktiga fiender är viktiga och att applicera en form av gerillataktik. Att agera förutsägbart enligt öppna reglementen och handböcker kan leda till en säker död för vår svenska Försvarmakt.

5.6.3 Krigets krav och utveckling

De tekniska förmågor och system som är under framtagning och implementering i den svenska Försvarsmakten kommer skapa helt nya förutsättningar och förmågor på det nya slagfältet. Att utbilda på och lära sig nyttja dessa system på bästa tänkbara sätt kommer vara viktigt för att öka vår förmåga att bli en farlig Försvarsmakt för vår fiende. Vår motståndare har dessa system och använder dem redan på dagens slagfält med framgång och vi måste utöka vår kunskap om hur vi ska använda dem men även att kunna slå mot fiendens system.

Även om nya tekniska system skapar både förutsättningar och nya förmågor på slagfältet kvarstår faktumet att officeren fortfarande kommer fatta beslut om våldsanvändning och liv och död. Beslut som kan få stora implikationer och leda till både framgångar och nederlag. Officeren måste således vara kunnig inom ett stort antal områden och utnyttja sitt våldskapital på bästa tänkbara sätt. Att innovativt och genom ett flexibelt taktiserande hela tiden skapa goda förutsättningar och skapa kaos för motståndaren har alltid varit viktigt men kommer bli ännu viktigare för officerare i en småstat som Sverige. I synnerhet mot en formidabel motståndare som Ryssland. Till exempel uttrycks följande:

Technology is not a panacea. It does not supersede the primacy of mission command and human decision-making on the battlefield, and it cannot replace boots on ground during combat. The technological domain puts technology in its proper place where leaders can learn how to use it to augment tactics, techniques and procedures. The true value of technology is in how it is used, not what it can do (Hildebrand, 2020, s 98).

5.7 Huvudsaklig slutsats

Utgående från forskningsfrågorna har efter analysen ett antal teman utkristalliserats som pekar mot en fragmenteringsprocess avseende den högre officersutbildningen. Denna sker på olika nivåer och påverkar utbildningen och de officerare som genomför den. I kombination med förändrade krav på slagfältet och att vetenskapen samt forskning är i efterhand riskeras en ogynnsam utbildning mot framtidens krav. I nästa kapitel redovisas en mer utförlig diskussion av studiens resultat kopplat mot studiens syfte och forskningsfrågor.

6. Diskussion

Denna uppsats har valt att fokusera på ett omfattande och komplicerat forskningsområde som inte är enkelt att besvara. Att ställa en utbildning mot krav som inte är klart definierade är en utmaning. Analysen som genomförts i denna uppsats har hittat ett antal processer och krav som ställs mot dagens officer och beskriver hur dagens HOP påverkas. Samtidigt ökar komplexiteten och kraven för officeren och rollerna en officer ska behärska är många.

Under detta kapitel kommer uppsatsens forskningsfrågor diskuteras och besvaras. I resultatet återfinns de svar på forskningsfrågorna som framkom i analysen men i detta kapitel vidtar en diskussion av dessa. Inledningsvis redovisas ett kortare svar och därefter vidtar ett mer utförligt resonemang om de teman och kategorier som framkom vid analys av empirin. Därefter vidtar forskaren personliga reflektion av undersökningen och slutligen redovisas förslag på framtida forskning.

6.1 Resultatdiskussion

Syftet är således att skapa en djupare förståelse för vad högre officersprogrammet påverkas av och hur dessa karaktäristika stämmer överens med förmåga att föra väpnad strid på dagens slagfält.

Forskningsfrågor

- Vilka påverkansfaktorer och vilka karaktäristika återfinns på det högre officersprogrammet?
- Hur möter det högre officersprogrammet de krav som ställs vid utövandet av officersyrket på dagens slagfält?
- Hur bör man göra för att minska delat mellan praktisknära utbildning och akademisk utbildning?

Vilka påverkansfaktorer och vilka karaktäristika återfinns på det högre officersprogrammet?

Dagens HOP-utbildning präglas av att det pågår en fragmenteringsprocess i olika delar av verksamheten. Det är splittringar vad gäller professionsvillkor, organisation och utbildningar. Utgående ur professionen så finns det olika krav och förkunskaper innan utbildningen startar vilket kan ställa till det när det gäller förväntningar. Om studenterna har för låg kunskapsnivå påverkas utbildningen negativt. Vidare finns det behov av praktisk kunskap och erfarenhet på de individer som genomför utbildningen. Ur organisationsnivån visar analysen att Högkvarteret som beställare av utbildningen har stor påverkan och kräver en stor grad av

delaktighet. Försvvarshögskolan har som utförare av utbildningen störst ansvar, dels genom att bedriva en relevant utbildning som säkerställer professionens krav, dels skapa en akademisk utbildning som uppfyller alla regler enligt UKÄ. Utbildningsdelen i analysen visar på att nuvarande utbildning karaktäriseras av en kamp mellan ”pennan och svärdet”. Detta visar sig även i genomförda utvärderingar där det tydligt framgår att svärdet står tillbaka till förmån för pennan. Därmed blir utbildningen inte så verklighetsnära kopplat mot professionens krav på kunskap. Konflikten mellan det akademiska och krav utgående från professionen riskerar att skapa en utbildning som tappar relevans utgående från dagens krigföring och därmed riskeras en de-professionalisering.

Hur möter det högre officersprogrammet de krav som ställs vid utövandet av officersyrket på dagens slagfält?

Det är svårt att förutse hur nästa krig eller konflikt mot vår normerade motståndare kan se ut eller vilka krav som ställs på den militära professionen. Försvvarshögskolan försöker med egen forskning och utvecklingsarbete utbilda officerskåren mot den verklighet de förväntas möta och balansera mellan det akademiska och professionens krav. Den snabba tekniska utvecklingen inom de nya domänerna och på det moderna slagfältet leder till att forskning och vetenskapen inte hinner med. Detta komplicerar utbildningen i akademisk kontext då den vetenskapliga grunden till viss del saknas. Komplexiteten på dagens slagfält är omfattande och kunskap om de nya systemen och domäner krävs. Utbildningen måste hela tiden utvecklas och uppmuntra officerarnas förmåga till innovation och att flexibelt kunna anpassa sig. Det moderna slagfältet ställer krav på att officeren med hjälp av sin erfarenhet, anpassar sig och uppmuntras att agera trots oklara omständigheter. Forskning kring nya domäner, modern krigföring, fronetisk kunskap och etik samt moral bör implementeras i utbildningsplanen och därmed öka utbildningens relevans mot dagens slagfält.

Hur bör man göra för att minska delat mellan praktknära utbildning och akademisk utbildning?

Som redovisats tidigare så pekar fragmenteringsprocessen mot ett antal delar kopplat mot förkunskaper, ansvarsförhållanden mellan Försvvarshögskolan och Försvvarsmakten och att ta till sig ny forskning och implementera i utbildningen. Det är Försvvarshögskolan som är ansvarig för utbildningen av Sveriges officerskår och måste därmed säkerställa att ”pennan och svärdet” får lika stor del i utbildningen. Detta innebär att säkerställa professionens överlevnad genom forskning och att det akademiska möter det praktknära.

För att ytterligare besvara forskningsfrågorna följer nu en diskussion av de olika teman som framkom vid analysen:

Tabell 3: Utdrag ur analysen

Tema 1: Fragmenteringsprocessen av den militära utbildningen har utkristalliserats på: Professionsnivån (professionens villkor) Organisationsnivån (den exekutiva nivån) Utbildningsnivån (den militära utbildningen)		
Överkategori: Professionens villkor	Överkategori: Den exekutiva nivåns ansvar	Överkategori: Den militära utbildningen

Avseende det första temat påvisar analysen en fragmenteringsprocess avseende professionsnivån, organisationsnivån samt utbildningsnivån. Dessa kan härledas till olika teorier men fokus i denna undersökning har legat vid att redovisa vilka kunskaps- och färdighetskrav som ställs mot dagens slagfält och hur Försvarmakten och Försvvarshögskolan genomför utbildningen. Den konflikt som återfinns mellan hantverket på slagfältet och den akademiska världen återfinns i ett antal praktiska yrken där begrepp som tyst kunskap och erfarenhet för att kunna lösa sitt uppdrag nu framkommit och forskning efterfrågas. Detta efterfrågas då evidens på att erfarenhet eller fonetisk kunskap krävs i den komplexa verklighet där yrkesutövandet sker har hittats (Tillberg, 2020; Hedlund 2019; Widen 2010). De elever som genomför dagens högre officersutbildning har stor skillnad i förkunskaper och erfarenhet. Detta i kombination med Försvvarsmaktens önskan att stabsutbildningen genomförs tidigare i karriären skapar inte en gynnsam situation för vare sig elev eller organisationen (Försvvarsmakten, 2017b, s6). Detta blir även motsägelsefullt mot Försvvarsmaktens egen tolkning av professionen officer, där vikten av att ha kunskaper betonas från underliggande nivåer för att kunna bli skickligare både på nuvarande nivå och ha förståelse för högre nivåer (Försvvarsmakten, 2017a, s 40).

Då den högre officersutbildningen är en uppdragsutbildning så beställer Försvvarsmakten utbildningen vid FHS. Denna beställning avhandlar i nuläget egentligen mest ekonomin och är inte specificerad mer än att försvaret önskar att utbildningen inriktas mot nationellt försvar och närområdet i en säkerhetspolitisk helhet. Den transatlantiska länken ska beaktas samt utbildning i gender och FN resolution 1325 ska integreras där det finns en relevant koppling, främst mot operationer och stabsarbete (Försvvarsmakten, 2020 b). Att inte denna beställning är mer specificerad på vilka kunskaper och färdigheter en officer bör ha skapar både möjligheter och utmaningar. Försvvarshögskolan får en större frihet att utforma utbildningen men samtidigt skapas problem när inte högkvarteret intresserar sig mer för en utbildning. Att Försvvarsmakten inte har ett större intresse av utbildningen samt Försvvarshögskolans särart

inom krigsvetenskap riskerar en urholkning av professionen och en de-professionaliseringsprocess (Alvinus et al, 2020). De-professionalisering genom att utbildningen blir för teoretisk och inte omhändertar och utvecklar den praktiska erfarenhet som eleven har genom sitt arbete.

Professionens krav utgår från Försvarmakten och de kunskaper och färdighetskrav som organisationen bedömer att en officer behöver för att klara av att utöva sitt yrke och de uppgifter myndigheten är satt att lösa. I Försvarmaktens interna skrift: *"Vår militära profession – Agerar när det krävs"* framgår det tydligt att den väpnade striden och tillämpandet av dödligt våld är det som definierar yrket. (Försvarmakten, 2017a, s 40). Om det militära maktutövandet är grunden i professionen ska detta forma utbildningen och inte den akademiska högskolevärlden. Dagens utbildning påvisar delat mellan det akademiska och den militära professionen i form av symbolen "pennan och svärdet". Dessa bör balanseras så att de olika delarna tar det utrymme som krävs för att utbildningen ska bli optimal för dagens officerskår. Att resonera och diskutera kring den utbildning som sker vid Förvarshögskolan och den militära kultur som skapas är viktigt. Förvarshögskolan fortsätter den akademiska processen och skapar därmed en ny militär kultur (Libel, 2016, s 208). Denna kulturförändring får till följd att målsättningar, urval och komposition av fakulteterna, utbildningens innehåll och infrastrukturen förändrar officerens professionella attribut och etik (Libel, 2016, s 208f). När militära lärare anpassar utbildningen mot mer praktisknära militära målsättningar reagerar de civila professorerna på Förvarshögskolan. Då blir pennan mer framträdande och svärdet får vika ner sig vilket också visat sig vid de utvärderingar som genomförts av programmet.

Försvarmakten följer noga omvärldsutvecklingen och de hot som ställs mot nationen och bör därmed kunna specificera utbildningen mer för att kunna möta nya hot utgående från professionen officer. När detta nu inte sker riskeras en obalans mellan förväntningar och den utbildning som bedrivs (Roennfeldt, 2019, s 74). Denna obalans kan som exempel vara att utbildningen är för teoretisk och fokuserad på historiska exempel, de elever som skickas på utbildning har för låg erfarenhet och kan därmed inte förhålla sig till den akademiska kontexten. Ett annat exempel på obalans kan vara att lärare inte bedriver praktisknära utbildning eller har relevant kompetens. Därmed skapas inte en optimal lärandemiljö. När den militära professionen utmanas finns risken för de-professionalisering och den militära professionens natur utgår till förmån för byråkratin (Libel, 2016, s 213).

Grunden i den militära akademiska utbildningen är att den ska leda till intelligenta, kritiskt tänkande och innovativa individer som utvecklar sitt kunnande och sin förmåga att lösa problem. Dessutom bör de ha nytta av sin utbildning i sitt yrkesliv (Widen, 2010, s 166). Det är viktigt att ge eleverna utbildningsförutsättningar att genom egen problemlösningsförmåga kunna lösa teoretiska och praktiska svårigheter som de kan komma att stöta på i sitt framtida yrkesliv. I strävan att bilda dessa officerare ingår arbete för att öka deras intellektuella färdigheter i att tänka, tala, skriva, läsa och analysera samt att studera och praktisera saker som täcker ett vidare område av det som rör krig, kris och konflikthantering. Fokus måste ligga på att skapa intelligenta och harmoniska individer, inte fantasilös och stereotyp arbetskraft (Widen, 2010, s 167).

Då Försvarshögskolan är det enda högre lärosäte i Sverige som utbildar inom krigsvetenskap finns goda möjligheter att utforma ämnet såsom skolan önskar. Med akademiseringen av officersutbildningen infann sig Försvarshögskolan i den civila högskolevärlden med dess fördelar och brister. Likt andra statliga myndigheter såsom polis, sjukvård och Försvarsmakten innebär en civil anpassning att följa ett antal regelverk och styrningar (Alvesson & Sveningsson, 2020, s 39 ff). Utöver styrningar får högskolor, universitet och högskolor mer och mer kritik kopplat mot att de är ”konservativa, ineffektiva och introverta” (Alvesson & Sveningsson, 2020, s 192). Inträdet i EU har skapat ytterligare standardiseringar och granskningar av högskolevärlden som skapar styrningar och direktiv på den akademiska världen. Med Bolognaprocessens införande standardiseras en stor del av utbildningar inom EU och ska formaliseras och skapar frustration och administration och bidrar till utökad tröghet inom högskolevärlden (Alvesson & Sveningsson, 2020, s 39 ff). Att Försvarsmakten och Försvarshögskolan inte lyckats skapa doktorer inom krigsvetenskap med bred militär bakgrund skapar ogynnsamma förutsättningar för att utforma utbildningen utifrån krigets krav. Detta i kombination med att Försvarsmakten under lång tid betraktats som vilken myndighet som helst och inte använts fullt ut gör att byråkratin alltid kommer att vinna och därmed riskera en den militära professionens natur till väpnat våld går förlorad (Matthews, 2002; Peters, 2007; Libel, 2016).

Tabell 4: Utdrag ur analysen

Tema 2: Gynnsamma och ogynnsamma aspekter av den militära utbildningen som påverkar krigets krav
Överkategori: Krigets krav

Det andra temat som framkom vid analysen är mer kopplade mot de aspekter som påverkar den militära utbildningen utgående från krigets krav. Vidare återfinns en beskrivning utav de färdigheter som ställs på en officer för att kunna verka på det moderna slagfältet och hur operationer i dagens militära kontext kommer bli mer komplexa i framtiden. Utfallsrummet har utökats markant och införandet av nya tekniska system såsom artificiell intelligens och autonoma system ställer nya krav på kunskap samt hur dessa kan användas implicit i en militärkontext (Finlan, 2021, s 486f).

Dagens konflikter innebär även en ökning kring påverkan och hur de stridande parterna för ett krig i informationsarenan och den kognitiva domänen. Det förekommer falska nyheter, cyber attacker och informationskampanjer som syftar till att störa viktig infrastruktur och skapa svårigheter för motståndaren (Jonsson, 2019, s 94f). Med påverkansoperationer och sabotage skulle Ryssland kunna skapa kaos i ett högteknologiskt samhälle som Sverige (Jonsson, 2019, s 153). Detta kommer ställa nya krav på den svenska officeren att dels kunna bekämpa autonoma system, dels inom ramen för totalförsvaret tillsammans med olika myndigheter understödja befolkningens överlevnad.

Utöver kunskap om de moderna aspekterna av kriget krävs även ett ökat samarbete mellan civila och militära delar (Tillberg, 2021, s 137f). Dels inom ramen för Totalförsvaret för att säkerställa att olika myndigheter gör det som är ålagda dem, dels mot en motståndare som kartlagt Sverige och våra förmågor och därmed kan skapa dilemman. Detta innebär att militär personal kommer behöva samarbeta med olika aktörer för att kunna lösa sin uppgift (Roennfeldt, 2019, s 64). För att lyckas på slagfältet krävs noggranna övervägningar mellan de olika mål och uppgifter som ska lösas som kräver gott omdöme och erfarenhet (Roennfeldt, 2019, s 66).

Vikten utav rätt utbildade officerare är ställt utom allt tvivel. Som försvarare av Sveriges frihet och rättigheter skall de med våld kämpa i krig och konflikter. För att bli slagkraftiga på det moderna slagfältet krävs erfarenhet och kunskaper bortom de teoretiska. Det moderna kriget ställer krav på att officeren måste kunna agera i okända situationer som utmanar de etiska och

moraliska grunderna i officersyrket. Alltså att agera med fronetisk kunskap för att dels lösa uppgiften, dels lösa den på ett sätt som är på bästa tänkbara sätt (Tillberg, 2020, s 154 f). Att våga säga sanningen till både underställd personal och sina chefer och vara aktiv trots oklara omständigheter. Att skaffa sig kunskaper om hur små aktörer lyckats slå stormakter och anpassa vår taktik för att slåss mot en stormakt (Finlan, 2021, s 484).

Nya tekniska system har möjligheten att skapa stora fördelar på dagens slagfält. Vi kan utöka räckvidder, skapa en bättre lägesuppfattning och slå fienden på större avstånd än tidigare (Finlan, 2021, s 487). Men dessa system kommer fortfarande inte förändra officerens roll vilket är att besluta om och insätta dödligt militärt våld. Med detta beslutar officeren om liv och död för både egen personal och mot den motståndare hen är satt att slå mot. Med informationsdomänen och ”den strategiska korpralen” kan alla på slagfältet skapa både taktiska och strategiska implikationer. Att lära sig att utnyttja detta på bästa tänkbara sätt ställer stora krav på officerens kunskaper och färdigheter. Vår transparens med doktriner, handböcker och reglementen ställer även krav på officerens innovativa sida att på bästa tänkbara sätt flexibelt använda sina soldater och sjömän.

Det uppstår en konflikt när den tekniska utvecklingen är snabb och de taktiska förutsättningarna på slagfältet ändras så har vetenskapen svårt att hinna med (Rosa, 2013, s 201f). De snabba förändringarna samt den akademiska byråkratin har svårt att ändra kursinnehåll och utbilda på aktuell vetenskaplig grund. Detta får till följd att akademisk utbildning kan upplevas som föråldrad och inte utbilda mot de förutsättningar som finns och leverera aktuell kunskap till officeren. Här måste Försvarshögskolan som är ansvarig för utbildningen vara snabb och anpassa sin utbildning så att den blir relevant.

Studiemiljön på Försvarshögskolan kan erbjuda möjligheter för eleverna att möta forskare och militärer och därmed uppmuntra eleverna till nya och innovativa lösningar på verklighetsnära problem. Svärdet i symbolen bör få större plats och civila och militära lärare måste enas och skapa utbildningar som både ger historik kontext och förståelse och skapar en officerskår som är rustade för dagens och framtidens krav. Då kan delat mellan den mer professionsnära utbildningen och det akademiska skapa en intellektuell officer som i första hand är officer men som använder sin intellektuella förmåga till att bli farlig på slagfältet.

6.2 Metoddiskussion

Den tematiska analysen som användes vid denna uppsats erbjuder en flexibilitet att genom kodning och kategorier hitta mönster och teman i en stor mängd data. Att induktivt börja

analysera artiklar och böcker och data ger möjligheter att få en fördjupad förståelse kring forskningsfrågan och belysa denna ur ett antal vinklar. Metoden ger även genom redovisning av teman och kategorier en möjlighet att se hur resultatet växt fram.

Nackdelen med denna metod är inkludering och exkluderingskriterier angående empirin. Vid sökning i databaser och bibliotek återfinns en stor mängd artiklar och relevant litteratur och det produceras ett stort antal artiklar över hela världen varje dag. Detta skapar utmaningar för forskaren att försöka få en bred vetenskaplig grund i sin studie genom att inkludera och exkludera bland det som hittas. Insamling av material och forskarens centrala roll kan ses som en nackdel med risk för bias men kan samtidigt erbjuda möjligheter för nya intressanta resultat. Förutsättning är att forskaren lyckas hålla sig objektiv och inte enbart inkluderar material som påvisar forskarens förutfattade meningar. Vid stor tillgång till material skapas goda förutsättningar att identifiera koder och kategorier som skapar intressanta teman och ger en god överblick över forskningsläget. Strävan har varit att författarens förutfattade meningar inte påverkat arbetet och den tematiska modellen har strikta regler som ska följas men risken att forskaren har påverkat arbete negativt kan inte uteslutas. För att undvika detta har ett stort antal artiklar, böcker och både nationell och internationell litteratur använts för att eftersträva en så bred bild som möjligt.

6.3 Reflektion

Sverige har varit i fred i 200 år. Försvarsmaktens roll i det svenska försvaret har i vissa avseenden varit i fokus i andra delar av historien enbart ett nationellt särintresse. Utbildningen av de officerare som ingår i de skolor, förband och centra som utgör organisationen har inte alltid varit i fokus utan organisation har under lång tid levt med nedskärningar och skiftande fokus mellan nationellt och internationellt. Officerens kompetens har ungefär som Ralf Peters uttrycker i sina artiklar skett på förbanden efter att den formella utbildningen vid Försvarshögskolan är avslutad. Men om inte skolan utbildar för verkligheten uppstår frågeställningen. - *Är Försvarshögskolan till för att utbilda Sveriges officerare eller ska det vara ett eget kunskapscenter inom krigsvetenskap och numera statsvetenskapliga studier för civila studenter?*

Dagens slagfält ställer andra krav på officeren och att individerna övas i etiska och moraliska dilemman där det inte finns färdiga lösningar. Vår taktik, reglementen och doktriner är väl kända av vår motståndare och därmed kan ogynnsamma förutsättningar skapas som måste betvingas med en utbildning som betonar vikten av flexibilitet, innovation och att officeren

har god erfarenhet med beprövad välgrundad, etisk och moralisk kompass. Officeren ska våga säga sanningen till högre chef och våga agera med hjälp av en väl integrerad uppdragstaktik inom eget mandat. Utbildningen ska därmed ge verktyg för att omsätta strategi, teori och verklighetsnära exempel på hur aktörer lyckats få effekt mot en övermäktig motståndare vilket är vårt strategiska dilemma. Meir Finkel anser att den teoretiska bildningen av officeren ska fokusera på att utveckla förmågor som ger officeren möjlighet att klara teknisk och doktrinär överraskning (Finkel, 2011, s 224).

Autonoma system, Artificiell intelligens och informationsarenan med cyber måste ingå i utbildningen i syfte att dels kunna nyttja egna system, dels för att kunna hitta metoder och taktik för att förvägra motståndaren framgång. Därmed måste Försvarmakten utgående ifrån kunskapsteori och vetenskap formulera tydliga mål för sin officerskår och vad dessa måste bemästra avhängt nivå i organisationen. Som vetenskapen har bevisat så krävs erfarenhet för att kunna bemästra och bli en vinnare på dagens slagfält. För att kompensera för bristande erfarenhet ställs det högre krav på de lärare som är på Förvarshögskolan och utbildar morgondagens officerare. De måste med god pedagogik anpassad för eleverna bedriva en praktknära utbildning tillsammans med sina civila lärarkollegor som skapar flexibla, innovativa samt kompetenta officerare utgående ifrån de krav som finns i framtida konflikter och krig. Den store militärteoretikern Clausewitz resonerar kring hur teorin aldrig fullständigt kan utbilda i krigets alla friktioner. Det omdöme som krävs på slagfältet fås genom erfarenhet av krig och skapar förutsättningar att fatta beslut kopplat mot krigets ”puls” utefter vad som blir möjligt och inte (Clausewitz, 1991, s 81).

Tillsättningen av lärare vid Förvarshögskolan måste också adresseras gemensamt med skolan och Försvarmakten. För att militärer ska kunna ta till sig utbildning måste dess relevans tydligt framgå annars riskeras att eleverna enbart lär sig ytligt och inte ser nyttan med utbildningen. Detta gäller både militära och civila lärare där det finns tydliga kopplingar mot lärarens kompetens och hur eleverna tar till sig kunskap och formas till kritiskt tänkande och innovativa individer.

Denna uppsats beskriver ett ämnesområde och pekar på utmaningar. Den gör inte anspråk på att ha lösningar eller svar på hur problemet ska lösas. För det krävs större och mer utförliga undersökningar och forskning. Att undersöka dagens HOP ställt mot kraven och komplexiteten på dagens slagfält har varit ett omfattande uppdrag men resultatet som utkristalliserar bidrar förhoppningsvis till att öka medvetenheten om utbildningen och utveckling.

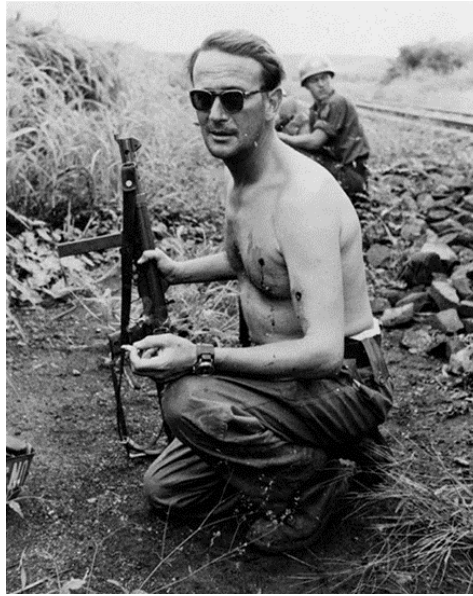

Bild 2: Major Erik Bonde i Kongo 1961

Bild 2 ovan är tagen i Kongo 1961. Major Erik Bonde strider och har blivit träffad i arm och i lungan men tar en rök och fortsätter striden. Vid en anblick av bilden ses att majoren inte uppträder reglementsenligt, med bar överkropp och att han saknar komplett stridsutrustning. För mig symboliserar denna bild hur dagens krig förs. Dagens och framtida slagfält kommer att vara komplext och vår motståndare kommer inte att vara tydlig. Vi kommer inte ha möjlighet att göra allting rätt enligt boken. Sverige kommer kanske inte hinna förbereda sig innan kriget är ett faktum samt många kommer bli skadade och dödade. Då Ryssland är vår normerade motståndare kommer vi att slåss i underläge men måste likt Ukraina fortsätta striden. Detta innebär att vi måste anpassa teknik, taktik och det sätt vi slåss på och utbilda och öva oss på detta så verklighetsnära som möjligt. När officeren slåss på detta vis kommer vi att få soldater och sjömän med oss men det förutsätter att officeren utbildats rätt och har erfarenheten och etik samt moral att slåss på det nya slagfältet.

6.4 Förslag på fortsatt forskning

Den teoretiska modellen i detta resultat kan göras om till enkät och testas på ett stort urval av respondenter. Därmed kan mer empiri skapas utifrån svenska officerare och utgår ifrån en mer nationell kontext. Detta kan sedermera kompletteras med intervjuer som tillsammans med jämförande studier mellan förslagsvis de nordiska länderna skapar ett underlag. Detta underlag kan ge ett bättre ramverk för utformningen utav det svenska avancerade

officersutbildningen så att den blir mer ändamålsenligt utformat och skapar bättre förutsättningar för att utbilda den svenska officerskåren.

Fortsatt forskning skulle även kunna vara att göra intervjuer och enkäter och testa denna framtagna modell för att lättare kunna se vilka variabler som hänger ihop och vilka aspekter som spelar större roll än andra vad gäller utformningen av utbildningen. Ett aktörs- och ett strukturperspektiv bör alltså kombineras. Om denna uppsats utgår ifrån ett strukturperspektiv med dokumentanalys så vore intervjuer och enkäter önskvärda forskningstillskott för att å ena sidan få djupa förståelse för vad som påverkar utbildningen på djupet och på bredden. En mer longitudinell studie skulle kunna initieras för att följa de som examineras över tid och för att kunna göra jämförelser dem emellan vad gäller kunskap och utbildning för krigets krav.

Sverige har en tradition av att se mot större nationer och hur dessa gör. Fascination och skapandet av interoperabilitet med NATO har skapat nya rutiner och handböcker som är omfattande och komplexa. Att kopiera stormakers sätt att föra krig, som dessutom inte varit framgångsrikt i modern tid, är inte optimalt utifrån svenska förutsättningar. Vi borde mer undersöka hur småstater och aktörer lyckas slå stormakter. Att se hur aktörer och stater som Ukraina, Hizbollah och talibanerna taktiserar och strider.

Det högre officersprogrammet genomför och har genomfört omfattande förändringar sedan dess implementering 2018 men fortfarande kan eleverna känna igen teorier, artiklar och böcker som utbildades på för tio år sedan. Förslagsvis bör en forskningsgrupp tillsättas som utnyttjar modellen kring kunskapsteori och krigsvetenskap och skärskådar mot de färdigheter och kunskaper officerskåren ska inneha vid examen. Forskningen kring tyst kunskap eller fronetisk kunskap är intressant och bör följas upp med egen forskning utformad med frågor kopplat mot den militära expertisen. För grundfrågan är: Vad ska vi ha militären till och vilka färdigheter och kunskap behövs för att bli slagkraftiga på slagfältet?

För att skapa bättre förutsättningar med tillsättning av lärare på Förvarshögskolan och ett mer dynamiskt flöde bör Förvarsmakten overse hur Förvarshögskolan bemannas. Nuvarande karriär och personalförsörjning i Förvarsmakten är inte optimal och nu bör vetenskapen tas till hjälp och genomföra forskning på ett mer robust personalförsörjningssystem. Att utbilda officerare bör vara mer meriterande i karriärsystemet och premieras, vilket därmed skulle kunna ge större möjligheter att attrahera lärare till Förvarshögskolan.

Referenser

- Abrahamsson, B. & Danielsson, E. (2007). *I brytpunkten mellan invasions- och insatsförsvaret*. Stockholm: Försvarshögskolan.
- Abrahamsson, B. (2006). *Defeating David: Effects based operations: Challenges to Military Organization and professionalism*. Stockholm: Försvarshögskolan.
- Agrell, W & Tillberg, V. L. (2018). *Uppdrag militär-perspektiv på militärt yrkeskunnande*. Stockholm: Swedish Centre for Studies of Armed Forces and Society.
- All European Academies. (2018). *Den europeiska kodexen för forskningens integritet*. Berlin: All European Academies.
- Alvesson, M. & Sveningsson, S. (2020). *Ledning och (sned)-styrning i högskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Alvinus, A., Borglund, A., Hedlund, E., Helenius, J., Kamperhaug, N., Ohlsson, Y., & Sjöln, S. (2020). *Leder akademisering av det militära yrket till (de)professionalisering*. Stockholm: Kungliga Krigsvetenskapsakademien, 6 november 2020. Hämtad 2022-05-02 från <https://kkrva.se/leder-akademisering-av-det-militara-yrket-till-deprofessionalisering/>
- Alvinus, A., Johansson, E., & Olstedt, E. (2016). Organizational Challenges in Hybrid Learning Environments: A Case Study of the Learning Environment at the Swedish Defence University - The Grey Area between Theory and Practice. *Res Militaris*, 6(2), 1-18.
- Atwell, K., Portzer, J. M., & McCurdy, D (2021). *Negotiating (Im)plausible Deniability: Strategic guidelines for U.S Engagement in Modern Indirect Warfare*. Washington: Institute for National Strategic Studies.
- Berndtsson, J. (2019). The market and the military profession: competition and change in the case of Sweden. *Defense & Security Analysis*, 35(2), 190-210.
- Bērziņš, J. (2020). The theory and practice of new generation warfare: The case of Ukraine and Syria. *The Journal of Slavic Military Studies*, 33(3), 355–380.
- Brante, T. (2009). Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner. Lind, M (red) *Vetenskap för profession*. Högskolan i Borås: 15–34.
- Brooks, J., McCluskey, S., Turley, E., & King, N. (2015). The utility of template analysis in qualitative psychology research. *Qualitative Research in Psychology*, 12(2), 202–222.
- Bornemark, J. (2020). *Horisonten finns alltid kvar - Om det bortglömda omdömet*. Stockholm: Volante.
- Byden, M. (2022). *Överbefälhavare Micael Bydén's anförande vid Folk och Försvars Rikskonferens 2022 - Ett aktivt försvar för Sverige*. Hämtad 2022-05-07 från: <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/3-organisation-forband/overbefalhavaren/tal-och-debattartiklar/nuvarande-obs-tal-och-debattartiklar/220111-ob-micael-bydens-anforande-vid-folk-och-forsvar-2022.pdf>.

- Callado-Muñoz, F. J., & Utrero-González, N. (2019). Integration in the European higher education area: the case of military education. *Defence Studies*, 19(4), 373–391.
- Danielsson, E., & Weibull, A. (2008). Sociology at Military Academies - The Swedish Case. *Armed Forces & Society*, 35(1), 91-105.
- Della Porta, D., & Keating, M. (2008). *Approaches and methodologies in the social sciences- A pluralist perspective*. Cambridge: University press.
- Denscombe, M. (2017). *The good research guide- For small-scale social research projects*. London: Open University Press.
- Edman, J. (2001). New directions in theorizing the professions: the case of urban planning in Sweden. *Acta Sociologica*, 44(4), 301–311.
- Fejes, A., & Thornberg, R. (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber AB.
- Finkel, M. (2011). *On flexibility – Recovery from technological and doctrinal surprise on the battlefield*. Stanford: Stanford University Press.
- Finlan, A. (2021). The shape of warfare to come: a Swedish perspective 2020–2045. *Defense & Security Analysis*, 37(4), 472-491.
- Finney, N. K., & Mayfield, T. O. (2018). *Redefining the modern military - The intersection of profession and ethics*. Annapolis: Naval Institute Press.
- Försvarsberedningen (2019). *Värnkraft - Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021-2025*. Hämtad 2022-06-15 från <https://www.regeringen.se/4ada4a/globalassets/regeringen/dokument/forsvarsdepartementet/forsvarsberedningen/slutrapport-14-maj/varnkraft-sammanfattning-svenska.pdf>
- Forsberg, C., & Wengström, Y. (2017). *Att göra systematiska litteraturstudier*. Stockholm: Natur och kultur.
- Försvarshögskolan. (2021a). *Programbeskrivning HOP*. Stockholm: Försvarshögskolan
- Försvarshögskolan. (2021b). *Beslut om uppdrag med anledning av UKÄ tillsynsbeslut*. Stockholm: Försvarshögskolan.
- Försvarsmakten. (2017a). *Vår militära profession – Agerar när det krävs*. Stockholm: Försvarsmakten.
- Försvarsmakten. (2017b). *Framtida officersutbildning*. Stockholm: Försvarsmakten.
- Försvarsmakten. (2020a), *Doktrin för gemensamma operationer*. Stockholm: Försvarsmakten.
- Försvarsmakten. (2020b). *FM offertförfrågan till FHS 2021 (2022–2023) – Uppdragsutbildning och stöd*. Stockholm: FM2020-9153:1.
- Försvarsmakten. (2022). *Ökade satsningar på militär högteknologi*. Stockholm: Högkvarteret. Hämtad 2022-04-15 från <https://www.forsvarsmakten.se/sv/aktuellt/2022/02/okade-satsningar-pa-militar-hogteknologi/>

- Guttieri, K. (2006). Professional military education in democracies. Red. Bruneau, T. C., Tollefson, S. D. *Who guards the guardians and how: democratic civil-military relations*. Austin: University of Texas Press.
- Hedlund, E. (2013). Civil–Military Control over the Swedish Military Profession: An Analysis from the Perspective of Officer Rank and Officer Education. *Armed Forces & Society*, 39 (1), 135-157.
- Hedlund, E. (2019). A generic pedagogic model for academically based professional officer education. *Armed Forces & Society*, 45(2), 333-348.
- Hedlund, J., Forsythe, G. B., Horvath, J. A., Williams, W. M., Snooke, S., & Sternberg, R. J. (2003). Identifying and assessing tacit knowledge: understanding the practical intelligence of military leaders. *The Leadership Quarterly*, 14(2), 117-140.
- Herzog, C., Handke, C., & Hitters E (2019). *Analyzing Talk and Text II: Thematic Analysis*. Bulck, H. V. D., Puppis, M., Donders, K., & Audenhove, L. V. (red). *The Palgrave Handbook of Methods for Media Policy Research*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Hildebrand, B. R. (2020), The fourth domain. *USA: Military review*, November-December 2020.
- Hoffman, F. G. (2017). Will War's Nature Change in the Seventh Military Revolution? *Parameters*, 47(4), 19-31.
- Husain, A. (2021). AI is shaping the Future of War. *Prism*, 9(3), 50-61.
- Illeris, K. (2003). Workplace learning and learning theory. *Journal of Workplace Learning*. 15 (4), 167-178.
- Johansson, J. (2021). *HOP:en – pennvässare och svärdslipare? En kvalitativ studie om hur HOP:en förbereder för krigsförbandschefstjänstgöring*. (Examensarbete, Försvarshögskolan).
- Jonsson, O. (2019). *The Russian understanding of war-Blurring the lines between war and peace*. Washington: Georgetown University Press.
- Libel, T. (2016). *European Military culture and security governance- Soldiers, scholars and national defence universities*. London: Routledge.
- Lowther, A., & Mitchell, B. (2020) *Professional military education needs more creativity, not more history*. Washington: War on the Rocks 2020-05-28. Hämtad den 2022-04-26 från <https://warontherocks.com/2020/05/professional-military-education-needs-more-creativity-not-more-history/>.
- McFate, S. (2019). *The new rules of war: Victory in the age of durable disorder*. New York, HarperCollins publishers.
- Matthews, L. (2002). The Uniformed Intellectual and his Place in American Arms. *Army Magazine*, 2(7), 32–40.
- Olsson, H., & Sörensen, S. (2011). *Kvalitativa och kvantitativa perspektiv - Forskningsprocessen*. Stockholm: Liber.

- Ohlsson, Y. (2020). *Samhällsförändringar och Försvarsmakten: en tematisk analys av officersprofessionens framväxt från 1994 till nutid*. (Examensarbete, Försvarshögskolan).
- Perkins, D. G. (2017). Multi-Domain Battle - Driving Change to Win in the Future. *USA: Military review*, July-august.
- Peters, R. (2007). Learning to lose. *The American Interest*, 2(6), 16-28.
- Reach, C. (2021). The origin of Russian conduct. *Prism*, 9(3), 2–17
- Rienecker, L., & Jørgensen, P. S. (2017). *Att skriva en bra uppsats*. Stockholm: Liber.
- Roelsgaard Obling, A., & Tillberg, V. L. (2021). *Transformations of the Military Profession and Professionalism in Scandinavia*. Köpenhamn: The Scandinavian Journal of Military Studies Press.
- Roennfeldt, C. F. (2019). Wide officer competence: The importance of politics and practical wisdom. *Armed Forces & Society*, 45(1), 59–77.
- Rosa, H. (2013). *Social Acceleration: A New Theory of Modernity*. New York: Columbia University Press
- Tillberg, V. L. (2020). *The dynamics of military skills: The role of experience-based knowledge in challenging situations*. Köpenhamn: The Scandinavian Journal of Military Studies Press. Hämtad 2022-06-20 från: <https://sjms.nu/articles/10.31374/sjms.40/>
- Tillberg, V. L. (2021). Mastering Both: The Planned and the Unforeseen An epistemological investigation of Swedish military professionalism. *Transformations of the Military Profession and Professionalism in Scandinavia*. Roelsgaard Obling A. & Tillberg L V(red). Köpenhamn: The Scandinavian Journal of Military Studies Press.
- Uppsala universitet. (2022). *Uppsala conflict data program*. Hämtad 2022-05-07 från: <https://ucdp.uu.se/>
- von Clausewitz, C. V. (1991). *Om kriget*. Stockholm: Bonniers Fakta bokförlag.
- West point. (2022). *Defense & Strategic Studies (DSS)*. USA: hämtad 2022-02-15 från: <https://www.westpoint.edu/military/department-of-military-instruction/defense-and-strategic-studies>
- Widén, J. (2010). Bildningens roll i officersutbildningen. *Kungl Krigsvetenskapsakademiens Handlingar och Tidskrift*, (2), 164–169.

- Yden, K., & Hasselbladh, H. (2010). *En kår på rätt kurs – En ESO-rapport om försvarets framtida kompetensförsörjning*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Yden, K. (2016). *Officersutbildning-ett mål eller medel?* Stockholm: Kungliga krigsvetenskaps akademins handlingar och tidskrift, nummer 4. Hämtad 2022-04-15 från: <https://docplayer.se/108184029-Officersutbildning-ett-mal-eller-ett-medel.html>
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: design and methods*. London: Sage Publications.
- Yle. (2022). *Ukrainas försvarsvilja och stridsduglighet har överraskat omvärlden under krigets första månad*. Hämtad 2022-05-11 från <https://svenska.yle.fi/a/7-10014556>
- Sun, Z. (2015). *Sun Zis krigskonst*, Stockholm: Santérus Förlag.
- Åselius, G. (2013). *Den militära professionen i Sverige under 500 år - en snabbskiss*. Stockholm: Axel och Margaret Johnsons stiftelse för allmännyttiga ändamål, 11–18.

Figur och bildförteckning

Figur 1: Uppsala universitet. (2022). *Uppsala Conflict Data Program*. Hämtad 2022-05-07 från: <https://ucdp.uu.se/>

Bild 1: Försvarsmakten. (2017). *Utdrag ur Vår militära profession – Agerar när det krävs*. Stockholm: Försvarsmakten.

Bild 2: Bild på Major Erik Bonde, hämtad 2022-04-26 från:
<https://rarehistoricalphotos.com/swedish-major-eric-bonde-1961/>